

WSNP *Periodiek*

Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen

Jaargang 8, nummer 1

februari 2017

Inhoud

- 01** **Van de redactie**
- 02** **Hoe keren we de sluipende marginalisering van de WSNP?**
Nick Huls
- 03** **Een reactie op Theo Pouw ‘Hoger beroep tegen beter weten in?’**
Marius Hupkes
- 04** **Hypotheek en WSNP: een moeizame verhouding**
Frank Verstijlen
- 05** **Geen ergernissen bij uitwinning van zekerheden**
Ton van Geenhuizen
- 06** **Schuldige nalatigheid en de schone lei**
Theo Pouw
- 07** **Nieuws in het kort**
- 08** **Actuele rechtspraak kort**

ONLINEVEILINGMEESTER.NL

DE VEILINGSITE VAN NEDERLAND

Veiling organiseren!

Voor bedrijf, ondernemers én particulieren

Uw voordelen

- Groot bereik in het hele land
- Gerichte marketingcampagnes
- Maximale opbrengst in zeer korte tijd
- Organisatorisch overzichtelijk (zowel financieel als logistiek)

Contact

Hoofdvestiging:

De Hallen 1 | 9723 TW Groningen

Contact:

050 800 9120

info@onlineveilingmeester.nl

Kijk voor meer informatie op onze site: www.onlineveilingmeester.nl

Aanbevolen citeerwijze

Naam auteur, titel tijdschriftartikel, *WP*, jaartal/nr. tijdschrift, paginanummer. Bijvoorbeeld: Margreet van Bommel, 'Verrekeningsrecht uitkeringsinstanties', *WP*, 2010/01, p. 1.

Abonnementen

Zie de achterzijde van dit tijdschrift.

Adverteren in *WSNP Periodiek*

In *WSNP Periodiek* kan geadverteerd worden. Voor een prijsopgave en nadere informatie over adverteren, kunt U zich wenden tot het redactiesecretariaat.

ISSN-nummer: 2210-6650

Redactiesecretariaat

WSNP Periodiek

Postbus 5018, 5800 GA Venray

e-mail: redactie@wsnp-periodiek.nl, faxnummer: 077 463 38 21

Uw bijdrage aan *WSNP Periodiek*

U kunt kopij aanleveren overeenkomstig de richtlijnen voor auteurs. Deze richtlijnen kunt

U raadplegen via www.wsnp-periodiek.nl. Na toezending van Uw kopij, naar

redactie@wsnp-periodiek.nl, zal één van de redactieleden contact met U opnemen.

Artikelen dienen in beginsel maximaal 2500 woorden te omvatten.

01 – Van de redactie

Geachte lezer,

Hoewel het nieuwe jaar al weer een eind op streek is, willen wij u graag het allerbeste toewensen voor 2017. Het is een goed gebruik dat de overgang naar een nieuw kalenderjaar gepaard gaat met goede voornemens. In de geest van die traditie heeft de redactie zich voorgenomen om dit jaar te komen met een vernieuwde website waarbij u als abonnee toegang krijgt tot ons digitale archief. Wij houden u op de hoogte.

Voorts is besloten om strakker de hand te houden aan de rubrieksindeling. De rubriek *Rechtspraak* – waarin een uitspraak (uitgebreid) wordt besproken – komt daarbij te vervallen en gaat op in de rubriek *Praktijk*. *WSNP Periodiek* krijgt dan de volgende opbouw:

- *Redactioneel*
- *Opinie*
- *Praktijk* (met daarin opgenomen de voormalige rubriek *Rechtspraak*)
- *Lezersvraag*
- *Nieuws in het kort*
- *Actuele rechtspraak kort*

Wij hopen voorts de leesbaarheid van de rechtspraakrubriek te vergroten doordat elke samenvatting vooraf wordt gegaan door een korte inhoudsindicatie. Zo kunt u sneller zien waarop de uitspraak precies betrekking heeft.

Dan de inhoud van dit nummer. Een nummer waar we als redactie best trots op zijn! Zowel vanwege de boeiende onderwerpen als vanwege de naam en faam van de auteurs. Begonnen wordt met een interessant opiniestuk van prof. Nick Huls waarin de auteur signaleert dat de beleidsaandacht steeds meer uitgaat naar de gemeentelijke schuldhulpverlening

en de Wsnp achterop raakt. Huls bepleit de ‘eindigheid van schulden’ en wil het minnelijke en wettelijke traject integreren. Een actueel en belangwekkend onderwerp.

Advocaat Marius Hupkes reageert (eveneens) in de rubriek *Opinie* op het artikel van Theo Pouw over het instellen van hoger beroep in (volstrekt) kansloze zaken. Het geeft een mooi inkijkje in de afwegingen die worden gemaakt bij het instellen en (al dan niet) handhaven van een hoger beroep in schuldsaneringszaken. Een kort nawoord van Theo Pouw is hieraan nog toegevoegd.

Met het recente arrest van de Hoge Raad van 10 juni 2016 (ECLI:NL:HR:2016:1135) lijken de piketpaaltjes geslagen: als de woning niet tijdens de schuldsanering verkocht wordt dan valt de hypotheekschuld niet onder de werking van de schuldsaneringsregeling en (dus) evenmin onder de werking van de schone lei. Maar heeft de wetgever dit wel zo bedoeld en is dit wel de meest passende uitkomst? Prof. Frank Verstijlen analyseert deze jurisprudentie en geeft in een fraai stuk een andere, meer genuanceerde oplossing.

Ton van Geenhuizen (bewindvoerder bij Groenewegen Advocaten te Heerenveen) schrijft over zijn ervaringen met de verkoop van woningen in schuldsaneringsregelingen. Daarbij stuit hij regelmatig op moeilijkheden bij de hypotheekhouder. Behulpzaam is dan art. 188 jo. 349 lid 5 Fw. Daarin is namelijk geregeld dat bij verkoop door de bewindvoerder alle daarop rustende hypotheek tenietgaan.

Dit keer wordt in de rubriek *Lezersvraag* ingegaan op de vraag of een schuldig-nalatig verklaring wegens niet-betaling van de premies volksverzekeringen met korting op de AOW-uitkering als gevolg, moet vervallen wanneer de

premieplichtige daarna een schone lei verwerft. Ten behoeve van het beantwoorden van deze vraag is zelfs gecorrespondeerd met de Sociale Verzekeringsbank. Het laatste woord over deze kwestie lijkt nog niet gezegd.

Het nummer sluit, traditiegetrouw, af met de *Nieuwsrubriek* en *Actuele rechtspraak kort*. Deze laatste rubriek is wederom goed gevuld. De stroom jurisprudentie over de schuldsaneringsregeling houdt aan en blijft interessante uitspraken bevatten. Ook deze rubriek wordt daarom in uw aandacht aanbevolen.

Graag willen wij onze (externe) auteurs prof. Nick Huls, Marius Hupkes, prof. Frank Verstijlen en Ton Geenhuizen van harte danken voor hun bijdragen!

Wij hebben op het vorige nummer diverse reacties ontvangen en ook ontvangen wij regelmatig lezersvragen. Wij danken iedereen daarvoor. Vragen en opmerkingen blijven van harte welkom op redactie@wsnp-periodiek.nl.

De redactie

02 - Hoe keren we de sluipende marginalisering van de WSNP?

Nick Huls¹

De WSNP was in 1998 een antwoord op 'het faillissement van het faillissement': de Faillissementswet had toen geen enkele betekenis voor de burgers. Voorkomen moet worden dat we binnen enkele jaren zullen zien dat de schuldsaneringswet is weggesaneerd.

1. De neergang van de schone lei 1.0

Het wettelijk traject, waarvoor Justitie op landelijk niveau verantwoordelijkheid draagt, is sinds 2008 verzwakt. Vanaf dat moment is het decentrale minnelijk traject van de gemeente, waarvoor SZW politiek aanspreekbaar is, voortdurend gestimuleerd. Justitie werkt centraal, en SZW decentraal. Door deze verschuiving van de beleidsfocus staat niet langer de bescherming van de schuldenaar centraal, maar de capaciteit en de reikwijdte van de gemeentelijke dienstverlening.

Deze tendens wordt duidelijk gedemonstreerd in de toelichting bij het Besluit breed moratorium dat op 24 mei 2016 in internetconsultatie is gegeven.² In een rapport van 2010 werd nog geconcludeerd dat een breed moratorium niet wenselijk was.³

Divosa en de VNG lobbyen al geruime tijd voor dit extra middel, naast het 'smalle moratorium' van artikel 287b Fw. Staatssecretaris Klijnsma van SZW en Minister van Justitie Van der Steur schrijven op p. 7 van de toelichting:

'Binnen de huidige schuldhulpverlening vormt het schuldregelen slechts een van de instrumenten om personen met schulden te ondersteunen. Sinds onderzoek uit 2008⁴, toen schuldregelen nog de dominante vorm van dienstverlening was, is het instrumentarium van de schuldhulpverlener beïnvloed verbreed. Deze verbreding hangt samen met de sinds 2008 ingezette focusverschuiving van schulden vrij naar hanteerbare schulden. Niet het schulden vrij maken van de schuldenaar via veelal een schuldregeling, maar het creëren van een financieel stabiele situatie vormt steeds meer het hoofd-

doel van de schuldhulpverlening. Dit kan betekenen dat alsnog een traject naar een schuldregeling moet worden ingezet, omdat anders geen financieel stabiele situatie kan worden verkregen, maar dat hoeft niet. Afhankelijk van de (binnen het traject gerealiseerde) financiële zelfredzaamheid van de schuldenaar kan in sommige gevallen worden volstaan met enkele betalingsregelingen en is in andere gevallen juist een onderbewindstelling het meest passende middel om de duurzaamheid van de financiële stabiliteit te borgen.

Deze focusverschuiving is mede ingezet vanuit het besef dat, wil een schuldregeling kunnen slagen, aan een groot aantal randvoorwaarden moet zijn voldaan. Die kunnen niet alleen het schuldenpakket betreffen (bijvoorbeeld geen strafrechtelijke vorderingen), maar ook de schuldenaar zelf. Zo dient hij onder meer te beschikken over een stabiele woon- en leefsituatie evenals over een stabiel inkomen. Vanwege deze randvoorwaarden is een schuldregeling voor een grote groep personen die kampen met problematische schulden een brug te ver. Het creëren van een financieel stabiele situatie is dan het hoogst haalbare, en voor betrokkene uiteraard buitengewoon belangrijk.

De focusverschuiving van schuldenvrij naar hanteerbare schulden heeft ook gevolgen gehad voor de inrichting van de schuldhulpverlening. Daar waar dit proces rond 2008 nog sterk was gericht op het realiseren van een minnelijke schuldregeling, is sindsdien sprake van een steeds groter wordende productdifferentiatie, juist gericht op het realiseren van financiële stabiliteit bij de schuldenaar.'

Het kabinet is dus van mening dat, als een minnelijke regeling niet mogelijk is, de burger niet moet worden doorverwezen naar de Wsnp, maar moet terugschakelen naar een stabilisatietraject. Het zou gaan om 40 procent van de mensen die zich aanmelden bij de schuldhulpverlening (p. 11).

De schone lei en eindigheid van schulden ondervinden kennelijk weinig weerklank in de gemeentelijke praktijk. Het komt de gemeenten beter uit om te mikken op hanteerbare schulden. Het wettelijk instrumentarium van de Wsnp, bescherming tegen het collectief van crediteuren en uitzicht op een schone lei, is onbereikbaar geworden voor vele burgers die met problematische schulden kampen.

Uit de wetsevaluatie van Berenschot⁵ blijkt dat er tal van onvolkomenheden zijn in de manier waarop de gemeenten deze taak behartigen en het kabinet kondigt in reactie daarop een aantal nieuwe beleidsmaatregelen aan.

Transitie sociaal domein

Sinds begin 2015 is de verantwoordelijkheid voor een aantal sociale taken overgedragen van het Rijk naar gemeenten door middel van de decentralisatie van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015, de Jeugdwet en de Participatiewet. Sindsdien vindt een integrale benadering plaats binnen het sociale domein. Door middel van wijkteams die keukentafelgesprekken voeren met burgers worden de problemen breed en direct benaderd. In tachtig procent van de gevallen blijken schulden deel uit te maken van de problemen waar burgers mee kampen.

De Transitiecommissie Sociaal Domein (TSD)⁶ constateert in haar vierde rapportage van 25 februari 2016 dat de eerstelijns wijkteams veelal de deskundigheid missen om professionele oplossingen voor financiële problemen te bewerkstelligen.

De wijkteams bestaan voornamelijk uit maatschappelijk werkers en sociaal georiënteerde hulpverleners. Zij zijn niet primair geïnteresseerd in de administratieve kant van

schuldhulpverlening en missen de daarvoor benodigde deskundigheid. De TSD pleit daarom voor training van deze eerstelijns hulpverleners. Als de schulden niet meteen worden aangepakt, verergeren de problemen snel, bijvoorbeeld door oplopende boetes.

Door de wijkteams is er in de gemeentelijke praktijk een extra traject ontstaan dat veel mensen met schulden doorlopen, maar waar ze niet professioneel geholpen kunnen worden. De weg naar de schone lei heeft er op deze manier een extra horde bij gekregen.

Beschermingsbewind

Sinds 1 januari 2014 is het beschermingsbewind uit Boek 1 BW ook expliciet mogelijk gemaakt voor meerderjarigen met problematische schulden. Het beschermingsbewind is in korte termijn erg populair geworden. Momenteel zijn er circa 230.000 lopende bewind-dossiers, waarvan 70.000 dossiers van 1.600 professionele bewindvoerders en 160.000 dossiers van niet-professionele burgerbewindvoerders (minder dan drie zaken). Jaarlijks komen er 25.000 bij, de Wsnp kent een jaarlijkse instroom van 12.000.

Uit het rapport van het Bureau Bartels⁷ blijkt dat slechts een beperkte groep (tussen de 7 en 14 procent) het beschermingsbewind zal verlaten, omdat ze zichzelf kunnen redden. Verreweg de meeste burgers zitten in dit beschermingsregime vanwege bijzondere kenmerken, zoals (kleine) psychische problemen. Er is vaak sprake van multiproblematiek. Tien procent van de burgers heeft uitsluitend problematische schulden. Er is weinig contact tussen de beschermingsbewindvoerders en de gemeentelijke instellingen.

De bevoegdheden van de schuldenbewindvoerder zijn beperkter dan die van de Wsnp-bewindvoerder.⁸ Het beschermingsbewind biedt geen schone lei, maar slechts een niet in de tijd beperkte stabilisatie en een zekere bescherming tegen schuldeisers.⁹

Kosten

Het beschermingsbewind strekt zich uit over het vermogen, maar veel mensen die in dit regime terechtkomen, hebben helemaal geen vermogen, en vaak ook niet veel inkomsten. Dat blijkt ook wel uit de uitgaven die ten laste komen van de bijzondere bijstand. Naar schatting 60 procent van de mensen kan de bewindvoerder niet betalen en dat betekent dat ongeveer € 400 miljoen jaarlijks wordt gedeclareerd bij SZW. Hierdoor komen andere noodzakelijke uitgaven in het gedrang volgens VNG en Divosa.¹⁰

Dit gebrek aan gecoördineerd beleid kan niet worden toegeschreven aan het ontbreken van afstemming tussen Justitie en SZW. Het beschermingsbewind is geregeld in Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en is dus een justitieproject. Des te opmerkelijker dat dit departement twee parallelle trajecten heeft ontworpen zonder een duidelijke visie op hun onderlinge verhouding. Ook is moeilijk te begrijpen waarom de gang naar de Wsnp-rechter zo moeilijk gemaakt wordt en die naar de kantonrechter voor het beschermingsbewind zo gemakkelijk.

Aan- en voordringende overheidscrediteuren

Bij een problematische schuldsituatie moeten de schaarse activa gemiddeld door veertien crediteuren worden gedeeld en dat betekent dat de percentages die kunnen worden aangeboden in een collectieve regeling niet hoog zijn. Hierdoor hebben alle crediteuren een sterke prikkel

om voor te dringen, snel en assertief op te treden om als eerste voldaan te worden.

Deze race naar voren is versterkt doordat aan enige aan de overheid gelieerde crediteuren nieuwe feitelijke en juridische preferenties zijn toegekend, zie het in opdracht van de KBvG geschreven rapport *Paritas Passé*¹¹. Voor de concurrente crediteuren blijft er nog minder over.

Door de toegenomen druk aan de incassozijde kwam de beslagvrije voet onder druk te staan, vooral doordat de overheidscrediteuren vaak niet op de hoogte waren van elkaars activiteiten. Als de debiteur door de cumulatie van de invorderingsactiviteiten onder het bestaansminimum raakt, doordat de beslagvrije voet niet wordt gerespecteerd, is hij vaak gedwongen om nieuwe schulden aan te gaan (de zogenoemde overlevingsschulden).

Op 4 april 2016 publiceerde staatssecretaris Klijnsma van SZW een rijksbrede incassovisie¹² waarin zij aankondigt dat de overheid in de toekomst de beslagvrije voet beter zal respecteren. Kennelijk was het nodig de verschillende verzelfstandigde overheidsorganen er op te wijzen dat ze zich aan de wet moeten houden! De rijksbrede incassovisie heeft het karakter van een openbare schuldbekentenis dat de overheid de wet overtreedt.

2. Naar een schone lei 2.0

De eindigheid van schulden, die in het Nederlandse beleid naar de marge is verdwenen, moet een prominentere positie krijgen. Ik pleit voor een fundamentele koerswijziging in het beleid: terugdringen van de rechterlijke betrokkenheid, samenvoeging van hulpverlening en incasso in een door geavanceerd ICT systeem ondersteund publiek Bureau Schulddienstverlening (BSD).

Integratie van het wettelijke en het minnelijke traject

Verschillende landen hebben de stap gezet naar een systeem waarin de rechter een minder centrale plaats inneemt. De beslissing over de toelating tot de procedure, het beoordelen van de goede trouw van de aanvrager, de controle op de verslaglegging van de bewindvoerder en de vele andere administratieve Wsnp-taken moeten ook in Nederland worden overgedragen aan een administratief orgaan (het BSD).

De taak van de rechter kan worden beperkt tot het beslissen van de geschillen tussen de debiteur en de bewindvoerder en die tussen de crediteuren en de bewindvoerder, en wel zodanig dat de procedures voldoen aan het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens.

Deze terugtrek van de rechter sluit aan bij het KEI-project van de Raad voor de Rechtspraak,¹³ waarbij het papierwerk bij de rechtbanken meer en meer vervangen wordt door digitale communicatie. In het kader van een pilot wordt toegewerkt naar een schuldenrechter, bij wie al die procedures samenkomen. De kerntaak van de rechter is in de nieuwe benadering het houden van *online* toezicht op uitvoerders en het beslechten van geschillen. ICT moet deze innovatie binnen het rechterlijk domein mogelijk maken.

Fusie van de hulpverlening en incasso

Thans zijn de vele hulpverleners en incasseerders verwickeld in een kostbare en improductieve *negative sum game*. Marc Ràkers spreekt van een schuldhulpindustrie van enorme omvang.¹⁴ Ik houd het voor noodzakelijk om beide activiteiten onder te brengen binnen één organisatie.

De deurwaarder stond vroeger tussen de debiteur en de crediteur in, hij had tot op zekere hoogte een bemiddelende functie. Deze *softe* en neutrale kant (betalingsregelingen, evenwichtige benadering) en het publieke karakter van het incassowerk komen tegenwoordig onvoldoende uit de verf als gevolg van de marktwerking in de sector en het voordringen van overheidscrediteuren. De gelijke behandeling van crediteuren moet weer voorop komen te staan alsmede het principe van het *eerlijk* delen in de (bescheiden) opbrengsten, dan wel van het verlies.

Ook aan de schuldhulpzijde bestaat behoefte aan coördinatie. Er is een groot verschil tussen de aanpak van maatschappelijk werkers, sociaal raadslieden, advocaten, beschermingsbewindvoerders, GSD-medewerkers, budgetadviseurs, commerciële bureaus en vrijwilligersorganisaties. Voor burgers is niet altijd duidelijk welke diensten zij van de verschillende aanbieders kunnen verwachten.

De ideologische tegenstellingen zijn groot: deurwaarders hekelen de tanende betalingsmoraal van de consument. Zij staan tegenover de hulpverleners die pal achter de debiteuren staan, die zij beschouwen als slachtoffers. In werkelijkheid duwen en trekken beide groepen aan verschillende kanten van hetzelfde probleem.

Er is sprake van een dubbele eenzijdigheid. Men staat tegenover elkaar en er is weinig dynamiek in de onderlinge verhoudingen. Beide kanten willen meer bevoegdheden voor zichzelf, maar het zicht op gemeenschappelijke oplossingen voor de debiteur en de maatschappelijke gevolgen ontbreekt.

Een collectieve aanpak gaat sneller, is goedkoper en levert meer op voor de maatschappij. Deze coördinatie aan beide kanten kan het best plaatsvinden binnen het BSD dat zowel voor de harde als de zachte kant van het incassoproces verantwoordelijk is. De bewindvoerder Wsnp is een rolmodel, waaruit blijkt dat beide taken goed verenigbaar zijn. In Zweden en Finland is de executie van vorderingen weggehaald bij deurwaarders en ondergebracht bij een professionele overheidsinstantie die ook een hulpverleningsafdeling kent.

ICT

De mogelijkheden van ICT worden nog lang niet ten volle benut in de wereld van de schuldhulpverlening. Het standaardmodel is nog steeds een mondelinge *intake* met de cliënt, het vervolgens verzamelen van informatie bij de verschillende individuele crediteuren en daarna het opstellen van een plan, waarna onderhandelingen volgen met alle crediteuren, waarbij een enkele dwarsligger het hele proces kan ophouden.

Geen wonder dat de wachttijden lang zijn, zonder de zekerheid dat er aan het eind wel een totaaloplossing komt. Het kan allemaal veel efficiënter en sneller als er volgens zakelijke principes wordt gewerkt.

Als gewerkt wordt met een elektronisch schuldendossier, als koppeling van gegevens vaker wordt toegepast, als afspraken ook telefonisch en *online* kunnen worden gemaakt, dan is er veel efficiëntiewinst te behalen.

Deurwaarders hebben hun administratie over het algemeen goed geautomatiseerd. Snelle en correcte informatieverwerking is in de concurrentiestrijd een eerste overlevingsvoorwaarde. Hier kan de zachte sector dus veel leren van haar harde tegenstrevers.

De overheid kan hier een cruciale verbindingsrol spelen door een centraal schuldenregister van een wettelijke basis te voorzien. Een register waarin alle schulden staan geregistreerd, dat beheerd wordt door een publiek orgaan en dienstbaar is aan een effectievere incasso en een betere hulpverlening.

3. Conclusie

Terwijl de schuldenproblematiek toeneemt, boet het bereik van de wettelijk genormeerde schone lei sterk aan betekenis in. De talrijke beleidsinterventies volgen elkaar snel op maar zijn niet goed op elkaar afgestemd. De overheid dringt voor waardoor burgers in financiële moeilijkheden een onvoldoende perspectief op schuldverlichting hebben.

In mijn afscheidsrede heb ik een integrale oplossing geschetst om deze ontwikkeling om te buigen in een richting waarin de schone lei weer centraal komt te staan.

- 1 Deze opinie is gebaseerd op een onderdeel van de afscheidsrede van Nick Huls als hoogleraar rechtssociologie in Leiden, zie 'Vergeef ons vaker onze schulden. Naar een schone lei 2.0', Boom juridische uitgevers 2016.
- 2 AMvB (...) tot invoering van een afkoelingsperiode voor natuurlijke personen ter stabilisering van hun financiële situatie (Besluit breed moratorium), zie www.internetconsultatie.nl.
- 3 Annejet Kerckhaert en Lennart de Ruig m.m.v. Frits Salomons, *Breed wettelijk moratorium minnelijke schuldhulpverlening. Een onderzoek naar de wenselijkheid. Tussenrapport*, Zoetermeer: Panteia, 16 augustus 2010.
- 4 Verwezen wordt naar Hiemstra en De Vries, *Schulden? De gemeente helpt! Naar effectieve gemeentelijke schuldhulpverlening*, juli 2008.
- 5 Ad Baan, Korrie Louwes en Adriaan Oostveen, *Evaluatierapport Wet gemeentelijke schuldhulpverlening*, Utrecht: Berenschot en de Kabinetsreactie van 27 juni 2016, referentie 2106-149571.
- 6 Transitiecommissie Sociaal Domein, *Eén sociaal domein, vierde rapportage*, p. 7-9.
- 7 Bureau Bartels, *Verdiepend onderzoek naar de groep onderbewindgestelden*, Eindrapport, Amersfoort, 31 augustus 2015.
- 8 Taco Schaafsma, 'Schuldbemiddeling door beschermingsbewindvoerders. 2 jaar duidelijkheid of verwarring?', *Tijdschrift voor schuldsanering* 2015, nr. 3, p. 7-10.
- 9 Catelijne Akkermans, *Beschermingsbewind maakt van schuldenaren kasplantjes – dat kan beter*, op www.socialevraagstukken.nl, 5 april 2016.
- 10 Divosa-monitor factsheet: Financiën bijzondere bijstand, Utrecht 1 maart 2016, en ook Yvonne Jansen, 'Kosten schuldhulp rijzen de pan uit', *Binnenlands Bestuur* 12 februari 2016.
- 11 N. Jungmann, A. Moerman, E. Schruer en I. van den Berg, *Paritas Passé. Debiteuren en crediteuren in de knel door ongelijke incasso-bevoegdheden*, Hogeschool Utrecht 2012.
- 12 Rijksbrede incasso-visie, bijlage bij de brief van de staatssecretaris van SZW aan de Tweede Kamer van 4 april 2016, met in de bijlage een overzicht van alle algemene preferente vorderingen.
- 13 Zie het themanummer van RMIthemis over KEI 2016/2, p. 83 e.v., alsmede de website www.rechtspraak.nl onder KEI.
- 14 Marc Räkers, 'De markt van armoede en schuld. De broodnodige cultuurverandering van de schuldhulpverlening', in: Stijn Verhagen, Lilian Linders en Marcel Ham (red.), *Verlossing van schuld en boete. Onorthodoxe oplossingen voor onbetaalde rekeningen*, Amsterdam: Van Gennep 2014, p. 63-79, op p. 65.

03 - Een reactie op Theo Pouw 'Hoger beroep tegen beter weten in?'

Marius Hupkes*

1. Inleiding

Theo Pouw roept de advocatuur op tot zelfreflectie wegens het instellen van soms kansloze hoger beroepen tegen afgewezen toelatingsverzoeken (WP 2016/04, p. 9). Ik ben het grotendeels met zijn stellingen eens. Er zijn ook een aantal tegenwerpingen mogelijk. In deze bijdrage ga ik in op de afwegingen van een advocaat die appèllen in WSNP-zaken behandelt. Ik hoop dat mijn artikel bijdraagt aan inzicht in de dilemma's van de advocaat in schuldsaneringszaken.

2. De 10-jaarsregel

Pouw geeft als voorbeeld de situatie dat de rechtbank in eerste aanleg niet heeft gezien dat een schuldenaar in de voorafgaande 10 jaar eerder in de WSNP heeft gezeten. De toelating wordt op een andere grond afgewezen, en de schuldenaar gaat in hoger beroep. Het hof constateert dat de 10-jaarstermijn van toepassing is, en het verzoek stuit vervolgens af op deze nieuwe, harde weigeringsgrond. Volgens Pouw geeft het feit dat de rechtbank de 10-jaarstermijn niet heeft gezien de advocaat geen vrijbrief aan de termijn voorbij te gaan. Naar mijn mening legt Pouw hier de lat voor de advocatuur te hoog. Ook een kritische advocaat die stevig doorvraagt moet het doen met wat zijn cliënt vertelt. Hij heeft geen toegang tot archieven met oude zaken en kan zelf niet verifiëren of de cliënt al eerder in de WSNP heeft gezeten in de voorafgaande 10 jaar. Dat het gerechtshof de 10-jaarstermijn ter zitting ontdekt, betekent niet dat de advocaat die ter-

mijn had kunnen of moeten kennen, waar de rechtbank er in het vonnis niets over zegt, en er kennelijk ook niet van wist. Een advocaat heeft ook niet tot taak het werk van een rechtbank te verlichten door onderzoek te doen dat tot de taken van de rechter hoort.

3. Maakt de zaak in hoger beroep voldoende kans?

Theo Pouw bepleit dat advocaten vaker dan nu het geval is kansloze appèlzaken zouden moeten intrekken. Ik ben dat met hem eens. Maar wat is kansloos? Dat weet je soms pas enkele dagen voor de zitting. Ik heb al meermalen meegemaakt dat de rechtbank een toelatingsverzoek afwijst wegens bijvoorbeeld CJIB-schulden (die naar hun aard niet te goeder trouw zijn gemaakt), maar ik kom toch tot de conclusie dat hoger beroep kans maakt. Dit veel voorkomende probleem kan in hoger beroep vaak worden opgelost, omdat je de schuldenaar kunt wijzen op de mogelijkheid deze schulden rechtstreeks door derden – veelal familie – te laten betalen. De schuldhulpverlening geeft dit advies blijkbaar niet of niet altijd in de eerste aanleg; ik hoor vaak van schuldhulpverleners dat zij denken dat zo de paritas creditorum wordt doorbroken, maar als *een derde* een schuld van de schuldenaar betaalt, is dat nu juist niet het geval.¹ Als de schuldenaar (die pas na het rechtbankvonnis voor het eerst een advocaat spreekt) verwacht dat hij hulp kan krijgen van familie dan is er reden genoeg om hoger beroep in te stellen. Mijn ervaring is dat de strategie om derden de schulden die niet te goeder trouw zijn te laten betalen, bijna altijd werkt; de tegengeworpen schuld wordt als het ware uit het schuldenpakket gesneden en het goede trouw-probleem speelt niet bij de overblijvende schulden. Omdat deze oplossing kennelijk niet vaak door schuldhulpverleners wordt aangeraden, heeft een advocaat die dit

goed begeleidt veel toegevoegde waarde te bieden. In dit soort zaken blijkt pas enkele weken na het instellen van het hoger beroep of het appèl voldoende kans maakt. Je weet immers niet of iemand de schuldenaar te hulp zal schieten. Stel nu dat de schuldenaar er niet in blijkt te slagen hulp te mobiliseren: de CJIB-schuld wordt niet afbetaald. Dat is een geval waarin voor mij geldt dat ik het hoger beroep bijna altijd intrek. Dat spreek ik ook van tevoren met de cliënt af. Wordt de fraudeschuld wel voldaan, dan is sprake van nieuwe feiten en een kansrijk appèl.

4. Minnelijk traject niet voltooid

Een ander voorbeeld van Pouw is de situatie dat geen (volledig) minnelijk traject is gevolgd. Ook die zaken kom je geregeld tegen. Ik ken twee varianten: a) de rechtbank heeft al gebreken aan het minnelijk traject geconstateerd en de verzoeker niet-ontvankelijk verklaard; en b) de rechtbank heeft het verzoek afgewezen op een andere grond, en in het vonnis valt niets terug te lezen over het minnelijk traject. De eerste categorie is wat mij betreft kansloos: geen hoger beroep, behoudens de onder 5 te bespreken uitzondering. Bij de tweede categorie doet zich het probleem voor dat de advocaat niet uit het vonnis kan opmaken dat het minnelijk traject niet is gevolgd, terwijl hij het dossier pas na het instellen van het appèl ontvangt. Dit zijn gevallen waarin een advocaat de kansen van het appèl inschat zonder dat hij weet dat het Hof, anders dan de rechtbank, kan vallen over het minnelijk traject.² Wat nu als een advocaat pas na ontvangst van het rechtbankdossier (soms heel kort voor de zitting!) merkt dat de schuldhulpinstantie het minnelijk traject inderdaad niet heeft opgestart of voltooid terwijl dat door de rechtbank niet is tegengeworpen? Een situatie die geregeld voorkomt. Mogelijk in samenhang met de

werkdruk bij de rechtbanken volstaan rechters soms met één afwijzingsgrond, zodat het vonnis geen beeld geeft van alle potentiële afwijzingsgronden. Een andere mogelijkheid is dat lagere rechters gewoon minder zwaar tillen aan gebreken aan het minnelijk traject en minder strikt zijn dan de gerechtshoven, bijvoorbeeld omdat zij inzicht hebben in de grote problemen die momenteel spelen bij de schuldhulpinstanties. Wie zegt ons hoeveel WSNP-verzoeken worden toegewezen terwijl er eigenlijk iets niet deugt aan het minnelijk traject? Jurisprudentie van de gerechtshoven geeft hier geen inzicht in, want tegen een positief toelatingsvonnis wordt nu eenmaal geen appèl ingesteld. Het feit dat ik vaak vonnissen zie waarin de rechtbank geen moeite heeft met gebreken in het minnelijk traject, doet vermoeden dat (sommige) rechtbanken soepeler denken over gebreken in het minnelijk traject dan de Hoven. Er speelt dan eigenlijk iets anders, te weten een verschillende benadering binnen de rechterlijke macht: de rekkelijken en de preciezen.³ De schuldenaar die zich bij een advocaat meldt voor hoger beroep weet vaak niet beter of de schuldhulpinstantie heeft hem adequaat geholpen. Pouw ziet deze appèlzaken waarbij het minnelijk traject niet is uitgevoerd als kansloos, en verwacht van de advocatuur dat de zaken alsnog worden ingetrokken als de advocaat het dossier heeft ontvangen en heeft kunnen zien of het minnelijke traject is uitgevoerd. Ik vind Pouw hier te streng. Zolang er rechtbanken zijn die niet wegens het niet voltooiën van het minnelijke traject, maar op een andere grond toelating afwijzen, zullen er advocaten zijn die blijven proberen de gerechtshoven tot dezelfde rekkelijkheid als de rechtbank te verleiden. Het is de taak van advocaten om de grenzen van het recht op te zoeken in het belang van de rechtszoekenden, en verschillende benaderingen van rechters nodigen daartoe uit. Als de gerechtshoven

teveel van dit soort zaken te verwerken krijgen en menen dat de rechtbanken teveel uit de pas lopen, dan zou de rechterlijke macht de oplossing moeten zoeken in onderlinge afstemming, want – zoals gezegd – voor mij geldt, dat ik een zaak waarin de rechtbank de verzoeker niet-ontvankelijk heeft verklaard wegens het niet volgen van het minnelijke traject, niet in behandeling neem, en als alle rechtbanken dit ook tegenwerpen, is te verwachten dat minder vaak kansloze appèllen volgen.

5. Het belang bij de zaak omvat soms meer dan de procedure

Soms is het instellen van hoger beroep wel een logische actie, ondanks het niet starten of voltooiën van het minnelijke traject, ook al lijkt het hoger beroep zo op het eerste gezicht een heilloze exercitie. Het komt voor dat twee procedurele sporen naast elkaar lopen: een faillissementsaanvraag en een WSNP-verzoek. Als een ongeduldige schuldeiser het faillissement van een schuldenaar aanvraagt, wordt de schuldenaar door de griffier gewezen op de mogelijkheid een WSNP-aanvraag in te dienen (art. 3 lid 1 Fw). In de praktijk meldt de schuldenaar zich bij de schuldhulpinstantie. Het minnelijke traject kan in een gevorderd stadium zijn omdat de schuldproblemen al speelden, het traject kan net zijn opgestart, of er is nog helemaal niets gebeurd omdat de schuldenaar pas wakker wordt als zijn faillissement is aangevraagd. Mijn ervaring is dat veel schuldhulpinstanties er in zo'n geval van overtuigd zijn dat direct een WSNP-aanvraag moet worden ingediend (dus met een onvoltooid minnelijk traject) om het faillissement af te weren. Hiervoor zijn bij de schuldhulpinstanties termen als “korte klap minnelijk traject” in gebruik geraakt. Als ik cynisch denk, voeg ik er aan toe dat dit soort onvoltooide trajecten de overbelaste schuldhulpinstellingen

de gelegenheid geeft een dossier snel te sluiten door de zaak op het bordje van de rechter te leggen. De rechter zal – als hij in de pas loopt met de gerechtshoven – de schuldenaar vervolgens niet-ontvankelijk verklaren in het WSNP-toelatingsverzoek. Wat hier vaak mis gaat is dat de schuldenaar nog geen advocaat heeft die constateert dat het minnelijk traject volgens vaste jurisprudentie niet overgeslagen mag worden zodat de faillissementsrechter de zaak langer moet aanhouden, een (logisch) procedureel verzoek⁴, dat echter zelden wordt gedaan omdat schuldhulpverleners zich niet bezig houden met faillissementszittingen. Dit is typisch een categorie zaken waarin hoger beroep noodzakelijk is om faillissement van de schuldenaar (vaak een ondernemer op zoek naar financiering of een ondernemer die tijd nodig heeft om vorderingen te incasseren) te voorkomen. Met de invoering van art. 3, 3a en 3 b Fw beoogde de wetgever om natuurlijke personen zoveel mogelijk naar de WSNP toe te leiden, in plaats van failliet te laten gaan. Met de niet-ontvankelijkverklaring van het WSNP-verzoek wordt het faillissement onafwendbaar, en dat was nu juist niet de bedoeling. Ook al lijkt hoger beroep inhoudelijk weinig kans te maken gelet op de harde lijn betreffende het minnelijk traject, het appèl is noodzakelijk om tijd te creëren en orde op zaken te stellen. Het instellen van hoger beroep functioneert in deze situatie als een soort moratorium.⁵ In de maanden die volgen kan de schuldenaar de schuldhulpinstelling die in verzuim is gebleven aanspreken op de wettelijke verplichting de schuldenaar behoorlijk te helpen.⁶ Schuldhulpverleners zullen in dit soort gevallen actiever moeten worden, naar de faillissementszitting moeten gaan en aanhouding moeten vragen zodat ze het minnelijke traject kunnen uitvoeren, dan wel zullen ze de schuldenaar naar een advocaat moeten verwijzen. Mijn punt is dat achter de schermen van een ingesteld

hoger beroep van alles kan gebeuren waarop het gerechtshof geen direct zicht heeft, terwijl wel het strategische doel van de rechtshulp (voorkomen van faillietverklaring) wordt gehaald. Een voorbeeld: het effect van hoger beroep is dat de schuldenaar beschikkingsbevoegd blijft en een separate regeling kan treffen met de schuldenaar die zijn faillissement aanvraag. Wat ik maar wil zeggen is dat een hoger beroep in de ogen van het gerechtshof kansloos kan lijken, geredeneerd vanuit de juridische toetsingscriteria, maar dat is niet zo relevant vanuit het perspectief van de schuldenaar als het instellen van hoger beroep een strategisch middel is om een doel te halen dat gelegen kan zijn buiten de uitslag van het hoger beroep in enge zin. Wat de cliënt van een advocaat mag verwachten (een probleem oplossen) is soms wat anders dan wat een rechter van een advocaat verwacht (geen zaken aanbrengen die kunnen stranden op de toetsingsmaatstaf).

6. Een keurmerk voor advocaten?

Theo Pouw betoogt in zijn bijdrage dat een keurmerk voor (toevoegings)advocaten ingevoerd zou moeten worden. Ik heb daar gemengde gevoelens over. Ik zie schuldsaneringszaken als een niet te onderschatten specialisme, en met permanente educatie kan de kwaliteit omhoog. Advocaten die zonder kennis van zaken WSNP-zaken behandelen miskennen dat zij geen zaken moeten aannemen als zij niet voldoende kennis hebben op het betreffende rechtsgebied. Een specialisatie-eis is dan een goede gedachte. Maar er zijn ook nadelen. Er bestaan al specialisatie-eisen op andere rechtsgebieden, zoals het strafrecht en het familierecht. De eisen die aan deze gespecialiseerde advocaten worden gesteld zijn toegenomen door nieuwe wetgeving (ouderschapsplan) of Europese rechtspraak (Salduz). Dat gaat samen met verlaging van de vergoedingen

en hogere eigen bijdrages die te vaak niet te incasseren zijn. Sociaal advocaten raken op drift en de beroepsgroep vergrijsst. Het is onaanvaardbaar geworden om toevoegingszaken te behandelen en jonge advocaten zoeken hun heil elders, buiten de sociale advocatuur – of zij gaan binnen het stelsel op zoek naar de krenten uit de pap. Pouw heeft een punt als hij zegt dat de toevoegingsvergoedingen in WSNP-zaken (vergeleken met familie – en strafzaken) *relatief* aantrekkelijk zijn. Het is dan ook geen toeval dat sociaal advocaten die niet meer rond kunnen komen met echtscheidingen, strafzaken of algemeen verbintenissenrecht WSNP-zaken opzoeken. Maar als dat de oorzaak van het probleem is, dan is het invoeren van een keurmerk niet per sé de logische oplossing. Je kunt beter het vergoedingstelsel op de schop nemen en een stelsel ontwerpen waarbij alle zaken op de verschillende rechtsgebieden per gewerkt uur uiteindelijk ongeveer evenveel opleveren. Dat is nu niet het geval. Wat mij betreft geen keurmerk, zolang niet duidelijk is waar het naar toe gaat met het stelsel.

** Mr. M.A. Hupkes is advocaat te Amsterdam.*

- 1 *Vergelijk Hoge Raad 17 januari 2014, ECLI:NL:HR:2014:98 (een faillissementszaak): De paritas creditorum ziet slechts op de gelijke behandeling waarop schuldeisers aanspraak hebben bij de voldoening van hun vorderingen uit (de opbrengst van) de goederen van de schuldenaar (art. 3:277 BW).*
- 2 *Het arrest van Gerechtshof Den Bosch van 1 december 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:5031 is zo'n zaak: de rechtbank wees af op de goede trouw maar viel niet over het minnelijke traject; het gerechtshof verklaart niet-ontvankelijk wegens het niet voltooiën van het minnelijk traject.*

- 3 *A-G Van Peursum noemt de strenge eisen aan het minnelijke traject in gevallen waarin het traject toch geen kans maakt “undue formalism” (Conclusie van 22 april 2016, ECLI:NL:PHR:2016:614). Uit dezelfde conclusie blijkt dat de rechtbank het verzoek niet heeft afgewezen wegens het niet volgen van het minnelijke traject, maar op een andere grond.*
- 4 *Op grond van art. 3.1.2.7 van het Procesreglement Insolventiezaken Rechtbanken kan een maand uitstel worden gekregen. Ik meen dat langer uitstel mogelijk en geboden is in de situatie dat het minnelijk traject pas van start gaat na indiening van de faillissementsaanvraag in de situatie als bedoeld in art. 3 lid 1 Fw.*
- 5 *Art 3a lid 2 Fw bepaalt dat een ingediend verzoek tot faillietverklaring wordt geschorst totdat bij in kracht van gewijsde gegane uitspraak is beslist op het verzoek tot het uitspreken van de toepassing van de schuldsaneringsregeling. Om die reden wordt in dit soort zaken vaak hoger beroep en cassatie ingesteld, ook al is er weinig kans.*
- 6 *In Gerechtshof Den Haag 16 juni 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:3822 krijgt een schuldhulpinstantie een veeg uit de pan: “Op onjuiste grond heeft deze instantie aanvankelijk iedere inspanning afgewezen” (rov. 4.2).*
-

Naschrift van Theo Pouw:

In zijn reactie op het artikel van mijn hand over kansloze appenzaken in schuldsaneringskwesties, geeft mr. Hupkes aan het grotendeels met mijn conclusies eens te zijn. Uiteraard zijn er meer en misschien betere voorbeelden te vinden van kansloze appenzaken¹. Zo zijn er ook meer redenen te geven waarom een kansloos appel toch gerechtvaardigd kan zijn.² Vandaar dat ik ten aanzien van advocaten, die zich met dit soort zaken bezighouden, al aangaf: ‘De goeien niet te na gesproken.’

Waar het mij met name om ging, was het gebrek aan kennis van het materiële schuldsaneringsrecht bij advocaten aan de orde te stellen, om maar niet te spreken van het gebrek aan kennis van het formele recht.³ De rechtzoekende is daarvan vaak het slachtoffer of er worden ten onrechte verwachtingen bij hem gewekt, terwijl de consequenties van advocatuurlijke missers vaak verstrekkend zijn. Met het door mij voorgestelde keurmerk kan dat in elk geval in schuldsaneringszaken worden verminderd of vermeden.

Mr. Hupkes geeft de voorkeur aan een complete herziening van het toevoegingenstelsel, uitmondend in honorering per gewerkt uur. Daaraan moet een veel ingrijpender operatie voorafgaan dan aan de invoering van een keurmerk, waarmee de Raad voor Rechtsbijstand immers al ervaring heeft. Hoe eerder toevoegingen in schuldsaneringszaken alleen nog worden afgegeven aan advocaten die kundig zijn op dat terrein, hoe beter.

- 1 *Zie bijvoorbeeld Hof’s-Hertogenbosch 15 december 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:5578 in verband met de tien jaarstermijn; in deze zaak hoefde de advocaat het werk van de rechtbank niet over te doen.*
- 2 *Er is een akkoord in de maak; er is ‘gunstige’ medische of arbeidskundige informatie in aantocht.*
- 3 *Appel op nader aan te voeren gronden (in een verzoekschriftprocedure?), geen grieven en niet-verschoonbare termijnoverschrijding zijn zaken die met enige regelmaat voor komen.*

04 - Hypotheek en WSNP: een moeizame verhouding

Frank Verstijlen*

1. Inleiding

Het hypotheekrecht en de WSNP gaan niet goed samen.¹ Het blijkt moeilijk het uitgangspunt dat de hypotheekhouder een goederenrechtelijke positie heeft, die ook – of: juist! – in gevallen van insolventie moet worden gerespecteerd, te combineren met het doel van de WSNP dat de schulden van de hypotheekgever moeten worden gesaneerd.

Exemplarisch zijn de worstelingen tussen de wetgever, zijn vroegere zelf en de Hoge Raad, die leidden tot de in art. 303 lid 3 en 358 lid 5 Fw gegeven regeling en het tot een dode letter maken ervan in HR 13 maart 2009, ECLI:NL:HR:2009:BG7996, NJ 2009/203. De Hoge Raad onttrok de hypothecaire vordering aan het regime van de schuldsaneringsregeling en schiep de mogelijkheid dat de schuldenaar de desbetreffende vordering uit zijn buiten de schuldsaneringsregeling blijvende (privé)inkomsten voldoet en aldus in zijn woning kan blijven wonen.

De schaduwzijde daarvan toonde zich in het recente HR 10 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1135, NJ 2016/279, waarin bleek dat het oordeel uit 2009 erin resulteerde dat de schone lei meteen werd ‘vervuild’ door de (dreigende) restvordering bij het uitwinnen van het hypotheekrecht na het eindigen van de schuldsaneringsregeling.

Is het mogelijk de twee hiervoor geschetste uitgangspunten op een meer bevredigende manier met elkaar te verenigen; en zo ja, is daarvoor een wetswijziging nodig of is dit binnen het bestaande systeem te bewerkstelligen?

2. Het probleem nader in kaart gebracht

2.1 *Waarom is een hypotheekhouder separatist?*

Teneinde de zojuist geformuleerde vraag te beantwoorden ga ik allereerst in op de beide al genoemde uitgangspunten, te beginnen met de ratio voor de positie van de hypotheekhouder in de WSNP. Die wordt bepaald door de goederenrechtelijke aard van zijn recht. Goederenrechtelijke rechten zijn absoluut, niet slechts uit te oefenen tegenover een of meer bepaalde wederpartijen maar tegenover de hele wereld. Waar het hypotheekrecht aan de schuldenaar, diens schuldeisers én diens bewindvoerder kan worden tegengeworpen, bevreedt het niet dat de hypotheekhouder ingevolge art. 299 lid 3 jo. 57 lid 1 Fw zijn recht kan uitoefenen ‘alsof er geen schuldsanering was’. Hij heeft op het desbetreffende registergoed – ik spreek hierna, gezien de gevallen die ons hier bezighouden, ook wel kortweg over ‘de woning’ – een zekerheidsrecht, dat moet verzekeren dat de in die woning besloten liggende waarde hem toekomt op het moment dat de schuldenaar de geseceerde vordering niet voldoet. Die waarde is als het ware geblokkeerd door – ‘opgesloten in’ – het hypotheekrecht en niet beschikbaar voor andere schuldeisers, in of buiten de schuldsaneringsregeling.

Dat wil niet zeggen dat de schuldsaneringsregeling geen enkel effect heeft op de positie van de hypotheekhouder. Het hypotheekrecht kan wel degelijk door de schuldsaneringsregeling worden geraakt, zoals het ook door het faillissement of de surseance kan

worden geraakt. Zo kan een afkoelingsperiode er gedurende zekere periode aan in de weg staan dat de hypotheekhouder – gelijk andere goederenrechtelijk rechthebbenden – zijn recht uitoefent (art. 313 jo. 63a Fw). En hij kan een termijn gesteld krijgen waarbinnen hij moet executeren (art. 299 lid 3 jo. 58 Fw). Maar die bepalingen laten de kern van het hypotheekrecht onaangetast: de in de woning besloten liggende waarde komt toe aan de hypotheekhouder.

2.2 *De schone lei*

Over de ratio van de ‘schone lei’ kan ik in een tijdschrift genaamd ‘WSNP periodiek’ kort zijn. Het betreft de kern van de WSNP. De schuldenaar moet een nieuwe start kunnen maken – in zijn eigen belang en dat van de maatschappij als zodanig – bevrijd van zijn schuldenlast. Hij dient dan wel aan zekere ingangseisen te voldoen, moet zich gedurende in beginsel drie jaren inspannen zijn schuldeisers zo goed mogelijk te voldoen en zelfs dan is de schone lei niet absoluut. De vorderingen van sommige schuldeisers zijn – om verschillende redenen – onttrokken aan de schone lei, zoals de studiefinancieringsschuld, vanwege de systematiek van de terugbetalingsregeling in de Wet studiefinanciering 2000 of, in het geval van ‘criminele’ schulden, uit maatschappelijke overwegingen.²

De hypothecaire vordering is een andere uitzondering, waar in art. 358 lid 5 Fw wordt bepaald dat deze van de schone lei wordt uitgezonderd indien de rechter ex art. 303 lid 3 Fw heeft bepaald dat, in afwijking van de hoofdregel wél rente is verschuldigd, hetgeen kan indien dat in het belang van de boedel is. Deze regeling is evenwel gegrondvest op de gedachte dat de hypothecaire vordering door de schuldsaneringsregeling wordt getroffen,

hetgeen volgens de onder 1 genoemde arresten niet het geval is.

Uit de wetsgeschiedenis leidt de Hoge Raad af dat de wetgever tot uitgangspunt heeft genomen dat de schuldsaneringsregeling niet werkt ten aanzien van vorderingen die door pand of hypotheek zijn gedekt, behoudens voor zover die vorderingen niet op de verbonden goederen verhaald kunnen worden. Dat geldt ook voor de schone lei. Deze uitzondering is van andere aard dan de eerdergenoemde uitzonderingen op de schone lei.

De regeling van art. 303 Fw was geënt op het belang van de boedel; in de benadering van de Hoge Raad ligt het accent meer op het veiligstellen van de positie van de hypotheekhouder, mede in het belang van de schuldenaar en kredietnemers in het algemeen. Het alternatief zou zijn dat de hypotheekhouder genoopt zou zijn gedurende de schuldsanering te executeren of anders een nieuw hypotheekrecht te doen vestigen met alle kosten van dien.³ Maar ook moest worden voorkomen dat de hypothecaire vordering door de schone lei zou worden getroffen met als gevolg dat de schuldenaar een onbelaste woning in de schoot zou krijgen geworpen waarvan de waarde niet aan de gezamenlijke schuldeisers ten goede is gekomen.

Maar is ‘het belang van de boedel’ of dat van de hypotheekhouder wel een voldoende reden om voor de door een hypotheekrecht gecureerde vordering een uitzondering te maken op de schone lei? Wat het eerste betreft, moet het antwoord ontkennend luiden. Het belang van de boedel is ‘for practical purposes’ niets anders dan het belang van de gezamenlijke schuldeisers.⁴ Maar de WSNP c.q. de schone lei is er juist op gericht dat de schuldeisers hun (rechts)vordering verliezen opdat de schuldenaar – mits hij aan al zijn verplichtingen heeft

voldaan – een nieuwe start kan maken. Gedurende de looptijd worden van hem inspanningen verwacht en moet ook los daarvan worden gewaarborgd dat de boedel zo hoog mogelijk is, maar als alle waarde is gerealiseerd en aan de schuldeisers toegespeeld, prevaleert de schone lei. Met andere woorden, dat de boedel groter is indien een bepaalde schuld van de schone lei wordt uitgezonderd, rechtvaardigt niet om die uitzondering te maken.

Met het belang van de hypotheekhouder is het anders gesteld, vanwege de onder 2.1 behandelde bijzondere positie. Maar wat houdt die bijzondere positie precies in en welk aspect daarvan moet worden beschermd?

3. De hypothecaire vordering en het hypotheekrecht

Er moet onderscheid worden gemaakt tussen de hypothecaire vordering en het hypotheekrecht. Een deel van het probleem – de kern ervan, zelfs – is dat dit onderscheid onvoldoende wordt gemaakt.

Het hypotheekrecht heeft betrekking op een goed van de schuldenaar. Het is deze goederenrechtelijke aanspraak op de woning, die door eenieder moet worden gerespecteerd en die de WSNP onverlet moet laten. De hypothecaire vordering is een gewone vordering. Zij behelst géén goederenrechtelijke aanspraak. Zij wordt alleen *geseceerd* door het hypotheekrecht.

Dat het hypotheekrecht door de schuldsaneringsregeling onverlet moet worden gelaten, betekent niet dat de vordering niet door de schuldsanering wordt geraakt. De schuldsanering raakt de vordering wél. De hypotheekhouder kan zijn vordering niet langer op de boedel verhalen, kan geen beslag leggen etc., anders

dan door zijn hypotheekrecht uit te oefenen.⁵ En ingeval na de executie een restantvordering resteert, moet deze gewoon worden ingediend.⁶ En dat is terecht. Ik citeer met instemming Noordam:⁷

“De gedeeltelijke afboeking van (restant) vorderingen wegens onderwaarde is niet meer dan de logische consequentie van (a) het feit dat verwezenlijking van een zekerheidsrecht zijn begrenzing vindt in de markt- c.q. executiewaarde van het onderpand, en (b) het insolventierechtelijke beginsel dat concurrente (rest)schuldvorderingen in insolventiesituaties gelijke behandeling verdienen.”

Er zijn in de parlementaire geschiedenis passages aan te wijzen die de gedachte zouden kunnen doen postvatten dat de hypothecaire vordering *niet* wordt geraakt door de schuldsaneringsregeling. Ze spelen een niet-geringe rol in de beslissing van de Hoge Raad deze vordering buiten de schone lei te houden. Het oorspronkelijk voorgestelde art. 299 lid 3 Fw luidde:

“De schuldsaneringsregeling werkt niet ten aanzien van vorderingen, welke door pand of hypotheek op een goed of goederen zijn gedekt, behoudens voor zover zij niet op die goederen verhaald kunnen worden. De artikelen 57 tot en met 60 zijn van overeenkomstige toepassing.”

In lijn hiermee wordt in de Memorie van Toelichting opgemerkt:⁸

“De schuldsaneringsregeling zal niet werken ten aanzien van vorderingen van separatisten, althans voor zover die vorderingen kunnen worden verhaald op de daartoe verbonden goederen. Dit geldt derhalve voor pand- en hypotheekhouders. [...] Als uitgangspunt in het wetsvoorstel geldt dan ook dat deze schuldeisers, net zoals

in faillissement en surséance van betaling, hun rechten tijdens de schuldsaneringsregeling op de gewone wijze kunnen uitoefenen.”

Zoals de Hoge Raad terecht opmerkt,⁹ ligt in de latere beperking van art. 299 lid 3 Fw tot het van overeenkomstige toepassing verklaren van art. 57-59a Fw geen verandering van inzicht besloten. De wetgever wilde duidelijk maken dat ingeval de bewindvoerder met toepassing van art. 58 Fw verkoopt, de hypotheekhouder via de uitdelingslijst wordt voldaan en aan de verdeelsleutel van art. 349 Fw is onderworpen.

Maar naar ik meen, was die oorspronkelijke bedoeling nooit de hypothecaire vordering geheel aan het regime van de schuldsaneringsregeling te onttrekken. Ik lees dat althans niet in de hiervoor geciteerde passages.¹⁰ Het ‘niet werken’ van de schuldsanering staat in de sleutel van het verhaal op de verbonden goederen, de uitoefening van het pand- of hypotheekrecht, die ‘op de gewone wijze’ moet kunnen geschieden.

Buiten het kader van die uitoefening, verdient die vordering geen bijzondere status. Zij wordt slechts aan de schuldsaneringsregeling onttrokken voor zover zij op het verbonden goed wordt verhaald. Een eventuele restvordering is ‘gewoon’ een in de schuldsaneringsregeling in te dienen vordering, onderworpen aan de schone lei. Maar ook vóór de uitwinning wordt de hypothecaire vordering als zodanig geraakt door de schuldsaneringsregeling. Zij kan niet op de boedel worden verhaald, anders dan door uitoefening van het hypotheekrecht.¹¹

De geciteerde passages moeten dan ook restrictief worden opgevat. Voor de bijzondere status is niet zozeer bepalend of ze *kunnen* worden verhaald op de verbonden goederen, maar

die bijzondere positie geldt ook slechts in het kader van het verhaal op die goederen. Voor een vordering die *kan* worden verhaald op de verbonden goederen, geldt nog steeds dat voor die vordering geen beslag kan worden gelegd op andere tot de boedel behorende goederen. De schuldsaneringsregeling ‘werkt’ ook ten aanzien van de hypothecaire vordering.

4. De wettelijke regeling en de benadering van de Hoge Raad in het licht van dit onderscheid

Het voorgaande brengt met zich dat de wetgever en de Hoge Raad verder gaan dan de aard van het hypotheekrecht rechtvaardigt. De hypothecaire vordering wordt verdergaand uitgezonderd van de schuldsaneringsregeling dan nodig om de uitoefening van het hypotheekrecht veilig te stellen. De wetgever doet dit in art. 358 lid 5 BW door de hypothecaire vordering geheel van de schone lei uit te zonderen, dus ook wat betreft de restvordering indien de woning onvoldoende dekking geeft.¹² Die in 2008 ingevoerde regeling is door de Hoge Raad in HR 13 maart 2009, ECLI:NL:HR:2009:BG7996, NJ 2009/203 van haar fundament ontdaan, maar langs andere weg komt hij tot hetzelfde resultaat: waar het bedoelde arrest enige twijfel laat over de vraag of de schone lei ook geldt voor de restvordering,¹³ is sinds HR 10 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1135, NJ 2016/279 duidelijk dat dit inderdaad het geval is.¹⁴

Het doel dat de wetgever – denkelijk geldt hetzelfde voor de Hoge Raad – nastreeft, is alleszins gerechtvaardigd: het mogelijk maken van een arrangement volgens hetwelk de hypotheekhouder afziet van executie zodat de schuldenaar in zijn woning kan blijven wonen, tegen betaling van (een deel van) de termijnbedragen uit het buiten het faillissement

blijvende vermogen. Zo'n arrangement – ik spreek hierna ook wel over 'doorbetalingsarrangement' – vergt dat het hypotheekrecht uit te oefenen blijft. Maar het gekozen middel gaat te ver, voorbij de reikwijdte van de uitoefening van het hypotheekrecht.¹⁵

Het werkt averechts voor zover in de praktijk wordt aangestuurd op executie van het hypotheekrecht op woningen met een onderwaarde om te voorkomen dat de schuldenaar met een restschuld achterblijft.¹⁶

5. Een betere wettelijke regeling?

Een evenwichtiger regeling laat zich denken. De in 2008 in art. 303 en 358 lid 5 neergelegde regeling is niet gelukkig. Zij behelst een uitzondering op de regel dat vanaf het van toepassing verklaren van de schuldsaneringsregeling geen rente verschuldigd is, indien het de woning van de gefailleerde betreft en het in het belang van de boedel is. Dat vergt wel een beslissing van de rechter.

Men kan zich afvragen of dat laatste wel nodig is of dat het gewoon aan de bewindvoerder en de schuldenaar kan worden overgelaten. Is er een overwaarde dan zal de bewindvoerder sowieso aansturen op het te gelde maken van de woning ex art. 299 lid 3 jo. 58 Fw. Is die er niet dan kan de schuldenaar zelf beoordelen of hij beter af is met het zoeken naar nieuwe woonruimte of met het betalen van een vergoeding – al dan niet ten titel van rente – aan de hypotheekhouder voor zijn bereidheid niet tot executie over te gaan.

Het tweede aspect – de al genoemde uitzondering van de schone lei – is problematischer. Zij vormt een fikse inbreuk op de schone lei en belast de schuldenaar met 'ellende uit het verleden', die de schuldsaneringsregeling juist

moest oplossen. De wetgever had ervoor kunnen kiezen in art. 358 lid 5 Fw de uitzondering van de schone lei te beperken tot de vordering voor zover die uit de opbrengst van de verbonden goederen kan worden voldaan. Dat zou kunnen door een waardebeperking van de woning ten tijde van het verlenen van de schone lei en die schone lei te betrekken op slechts het ongedekte deel van de hypothecaire vordering.¹⁷ Dit vergt wel een taxatie en werkt dus kostenverhogend. Het zou voorts betekenen dat hypotheekhouders niet kunnen profiteren van een latere waardestijging terwijl zij wel worden geraakt door een latere waardedaling; en de vraag oproepen of de verschuldigde rentetermijnen moeten worden teruggebracht naar rato van het gedekte deel. Een simpeler oplossing zou zijn simpelweg te bepalen dat de schone lei zich uitstrekt tot de vordering die resteert nadat de hypotheekhouder zijn hypotheekrecht heeft geëxecuteerd.¹⁸

De Hoge Raad heeft, zoals gezegd, het tapijt onder de in 2008 ingevoerde regeling vandaan getrokken met zijn oordeel dat de hypothecaire vordering überhaupt niet door de schuldsaneringsregeling wordt geraakt. Maar het staat de wetgever natuurlijk vrij anders te bepalen.

Van een wijziging van de regeling zal het evenwel niet snel komen. De huidige regeling dateert pas uit 2008 en de Hoge Raad heeft het initiatief naar zich toe getrokken. Nu het door de Hoge Raad bereikte resultaat aardig in de buurt komt van wat de wetgever in 2008 beoogde, zal hij weinig animo hebben zich dit onderwerp weer aan te trekken.

6. Wijziging via rechtersrecht?

Is het denkbaar dat zonder wetwijziging een ander resultaat wordt bereikt? Of dwingt de WSNP in haar huidige vorm tot de door de Hoge Raad bereikte conclusie?

Naar ik meen is dit laatste niet het geval. Ik gaf onder 3 al aan dat de daar geciteerde passages uit de wetsgeschiedenis niet wijzen op het volledig onttrekken van de hypothecaire vordering aan de werking van de schuldsaneringsregeling. De eveneens door de Hoge Raad in het arrest uit 2009 geciteerde passage uit de wetsgeschiedenis, die specifiek ziet op een doorbetalingsarrangement, wekt sterker die suggestie:¹⁹

“Overigens zij erop gewezen dat in het geval dat de woning waarop hypotheek rust niet in het kader van de toepassing van de schuldsaneringsregeling wordt verkocht, de uit de geldlening verschuldigde verplichtingen door de schuldenaar tijdens de toepassing van de schuldsaneringsregeling moeten worden voldaan. In het systeem van de schuldsaneringsregeling betekent dit dat die schulden zullen moeten worden betaald uit de schuldenaar zelf toekomende, buiten de boedel vallende inkomsten.”

De passage maakt evenwel niet duidelijk waarom dat uit ‘het systeem’ zou voortvloeien. Ik ben geneigd dit als een niet erg doordachte passage te zien, die een te zwakke basis vormt voor een zo fundamentele inbreuk op de doelstelling van de schuldsaneringsregeling. Ik zou de passage veeleer zo lezen dat de wetgever meende dat de schuldsaneringsregeling toelaat dat de schuldenaar de hypotheekhouder voldoet uit zijn buiten de schuldsaneringsregeling blijvende goederen. En ik denk dat dit juist is.

Het is daarvoor niet nodig de hypothecaire vordering geheel aan de schuldsaneringsregeling te onttrekken. Mogelijke bepalingen die problematisch zouden kunnen zijn – art. 303, 306 en 358 Fw, waarover meer hieronder – staan er bij nadere beschouwing niet aan in de weg dat een doorbetalingsarrangement wordt getroffen.

Het zijn deze bepalingen die de Hoge Raad in zijn arrest uit 2009 betreft. Het geheel of althans verdergaand onttrekken van de hypothecaire vordering aan het regime van de WSNP voorkomt dat een doorbetalingsarrangement op de klippen van deze bepalingen loopt, maar dat is dus niet nodig. De prijs van het in vergaande mate vervuilen van de schone lei hoeft niet te worden betaald.

Ik laat de bedoelde bepalingen hieronder de revue passeren.

Art. 303 Fw

Allereerst de bepaling dat na de dag van toepassing van de schuldsaneringsregeling geen rente meer is ‘verschuldigd’. Dit loopt vooruit op de schone lei; voorkomen wordt dat de schuldenaar met deze rente wordt belast.²⁰ De bepaling beschermt de schuldenaar en is, voor zover de strekking samenvalt met de equivalente bepaling in faillissement, een facet van het fixatiebeginsel,²¹ dat dan weer raakvlakken heeft met het beginsel van de gelijkheid van schuldeisers.

Art. 303 Fw beoogt niet te verhinderen dat de schuldenaar de hypotheekhouder (of wie dan ook) bedragen betaalt opdat deze geen gebruik maakt van hem toekomende rechten, als dat in zijn belang is. Het maakt daarvoor – economisch gezien – niet uit of dat geschiedt ten titel van rente of – wat mij betreft²² –

aflossingen of met de hypotheek verbonden houdende verzekeringspremies. Het effect is hetzelfde of zelfs gunstiger voor de schuldenaar en/of de gezamenlijke schuldeisers.

In dit verband gaan de gedachten uit naar HR 24 juni 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1409, NJ 1995/368 (Klützow en Trijzelaar/INB), waar een soortgelijke kwestie in surseance speelde. De Hoge Raad vond goed dat de bewindvoerders eraan meewerkten dat aan de zekerheidsgerechtigde betalingen van rente werden verricht in weerwil van het verbod art. 233 Fw betalingen aan individuele schuldeisers te verrichten. Dat was immers in het belang van de boedel. In casu is de betaling ook in het belang van de boedel én in dat van de schuldenaar.

Art. 306 Fw

Deze bepaling verklaart betalingen door de schuldenaar ten laste van zijn buiten de boedel blijvende goederen nietig. De bepaling beoogt te voorkomen dat de schuldenaar de gelijkheid van schuldeisers doorbreekt.²³ Daargelaten dat de bepaling überhaupt weinig gelukkig is, is het enkele feit dat een schuldeiser een pandrecht of hypotheekrecht heeft *op zichzelf* geen goede reden de hypothecaire vordering aan de regel te onttrekken. Neem het geval dat een pandrecht op een effectenportefeuille is gevestigd. Indien er een onderdekking is, komt zo'n betaling neer op het bevoordelen van de schuldeiser met betrekking tot zijn (concurrente) restantvordering; is er een overwaarde, dan zal de bewindvoerder aansturen op het te gelde maken van de portefeuille.

Waarom is het nodig de door dat pandrecht gecureerde vordering te onttrekken aan art. 306 (of art. 303 of de schone lei)? Mijn antwoord is dat dit niet nodig is; het gaat te

ver. Wanneer we aanknopen bij de ratio van art. 306 Fw – handhaven van de gelijkheid van schuldeisers – is een betaling aan de hypotheekhouder niet problematisch. In de geschetste omstandigheden is het in belang van de boedel dat deze betalingen worden verricht, dat wil zeggen de gezamenlijke schuldeisers worden er beter van.

Zoals het niet bezwaarlijk is dat de curator prefaillissementsschuldeisers voldoet als dat in het belang van de boedel is,²⁴ geldt hetzelfde voor de onderwerpelijke betaling. Een verstoring van de paritas creditorum in eigenlijke zin vindt niet plaats. De betalingen worden gerechtvaardigd door het gegeven dat de wederpartij waarde aan de boedel toevoegt. Bij het leerstuk van de dwangcrediteuren bestaat die uit de bereidheid van het verrichten van leveranties, hoewel die wederpartij daartoe niet verplicht is; bij de onderwerpelijke problematiek is die prestatie het afzien van executie en het aldus in het genot van de schuldenaar laten van de woning.

Art. 358 Fw

Blijft over de schone lei. De Hoge Raad vreesde dat ingeval de schone lei zich zou uitstreken tot de hypothecaire schuld, de schuldenaar uit de schuldsanering zou kunnen komen met een onbelast pand. Die conclusie dringt zich evenwel niet op.

Allereerst leidt de schone lei er niet toe dat de desbetreffende vordering niet meer bestaat. Zij is 'slechts' niet afdwingbaar, resulteert in een natuurlijke verbintenis. Een hypotheekrecht ter securering van een natuurlijke verbintenis is niet onbestaanbaar.²⁵ De woning zou dus niet onbelast zijn.

Fundamenteleer en wat mij betreft te prefereren, is de volgende redenering. Art. 299 lid 3 jo. 57 brengt met zich dat de hypotheekhouder zijn recht kan uitoefenen ‘alsof er geen schuldsanering was’. Dat betekent dat hij de schuldsanering kan negeren. In het kader van dat verhaal, kan art. 303 Fw hem bijvoorbeeld niet worden tegengeworpen. Hij zal ook de rente die gedurende de schuldsaneringsregeling (los van art. 303 Fw) vervalt, op het verhypothekerde kunnen verhalen. Waarom zou dat dan anders zijn nadat de schuldsaneringsregeling (met een schone lei) is geëindigd? Art. 57 lid 1 (jo. 299 lid 3) Fw is – het kwam hiervoor onder 2.1 aan de orde – een facet van het absolute karakter van het hypotheekrecht. Dat verklaart waarom het ook gedurende de schuldsaneringsregeling kan worden uitgeoefend. Maar het heeft dat absolute karakter ook *nadat* de schuldsaneringsregeling is geëindigd. Het mag zo zijn dat de verhaalbaarheid van vorderingen in zijn algemeenheid ten einde is gekomen, het hypotheekrecht kan nog steeds worden uitgeoefend ‘alsof er geen schuldsanering is geweest’. De hypotheekhouder kan zich voldoen uit de opbrengst, terwijl de restvordering – die (de uitoefening van) het hypotheekrecht te buiten gaat – door de schone lei wordt getroffen.

Het is een interpretatie van ‘het systeem’ die meer recht doet aan de betrokken belangen. De hypotheekhouder wordt niet van zijn hypotheekrecht beroofd, de schuldenaar niet van zijn schone lei, voor beide partijen is het mogelijk in hun beider belang én dat van de gezamenlijke schuldeisers, een doorbetalingsarrangement te treffen.

De schuldenaar zit niet in de klem van de hypotheekhouder. Na het eindigen van de schuldsaneringsregeling kan hij – net als gedurende de toepassing daarvan – beoordelen of het nog in zijn belang is de lopende

verplichtingen te blijven voldoen. Is het in zijn voordeel alsnog naar andere woonruimte uit te zien, dan kan hij het laten aankomen op executie. Dat zal leiden tot een opbrengst voor de hypotheekhouder – die dan de waarde van zijn onderpand realiseert – en de schuldenaar wordt niet belast met een eventuele restvordering.

7. Conclusie

De verhouding tussen het hypotheekrecht en de WSNP is problematisch, maar niet onoplosbaar. Een regeling die recht doet aan alle betrokken belangen is mogelijk, ook zonder ingrijpen van de wetgever. Of het veel waarschijnlijker is dat de Hoge Raad deze weg bewandelt dan dat de wetgever alsnog – of beter: nogmaals – ingrijpt, weet ik niet, maar titel III laat toe dat de hypotheekhouder zijn hypotheekrecht behoudt en de schuldenaar zijn schone lei, zonder de noodzaak dat het hypotheekrecht gedurende de schuldsanering wordt geëxecuteerd. Dat vergt wel een omgaan van de Hoge Raad. Maar het zou niet de eerste keer zijn dat de Hoge Raad omgaat in het faillissementsrecht, ook na een relatief korte tijdsperiode. Het zou het recht beter, evenwichtiger maken.

**Prof. mr. dr. F.M.J. Verstijlen is hoogleraar privaatrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen, juridisch adviseur, raadsheer-plaatsvervanger en redactievoorzitter van TvI.*

- 1 *Voor het pandrecht geldt niets anders, maar in de praktijk gaat de aandacht vooral uit naar het hypotheekrecht, meer in het bijzonder als het rust op een ‘woning onder water’.*
- 2 *Zie art. 299a resp. art. 358 lid 4 Fw.*
- 3 *HR 13 maart 2009, ECLI:NL:HR:2009:BG7996, NJ 2009/203 (rov. 3.5.1).*

- 4 Vgl. voor het faillissement mijn proefschrift, *De faillissementscurator*, 1998 p. 80-83.
- 5 Zie art. 299 lid 2 Fw en voor reeds gelegde beslagen art. 301 lid 5 Fw.
- 6 Art. 299 lid 3 jo. 59 Fw.
- 7 Arnoud Noordam, 'Nieuw Iers recht – inspiratie voor sanering hypotheekschulden', WP 2014/03, p. 10.
- 8 Kamerstukken II 1992/93, 22969, 3, p. 17.
- 9 Ik verwijs naar HR 13 maart 2009, ECLI:NL:HR:2009:BG7996, NJ 2009/203, rov. 3.4.2.
- 10 Eén andere door de Hoge Raad aangehaalde passage biedt meer munitie voor de stelling dat de WSNP hypothecaire vorderingen niet raakt. Ik ga daarop in onder 6.
- 11 Zie art. 299 lid 2 en 301 lid 5 Fw, waarover hiervoor.
- 12 Dat lijkt althans de bedoeling van de wetgever te zijn. Zie NvW, Kamerstukken 2005/06, 29942, 8, p. 5. (Het vloeit niet dwingend voort uit de tekst van de wet.)
- 13 Zie de bespreking van dit arrest in dit blad door A. Noordam, 'Hypotheekschuld en schuldsanering', WP 2010/01, p. 19-25, en dezelfde, 'Boedelverdeling, hypotheek en schuldsanering', WP, 2015/04, p. 9-16 en vgl. weifelender, W.J.G. Smits en C. Vermeulen, *De woning onder water*, TvC 2015-1, p. 10-15, alsmede de conclusie van A.-G. G.R.B. van Peurseem voor het genoemde arrest uit 2016 onder 3.6-3.9. Zie ook Berend Engberts, 'Franka in de wonderse wereld van het schuldsaneringsrecht', WP 2014/03, p. 2-3.
- 14 Het geval was des te sneuer omdat de desbetreffende woning niet eens door de schuldenaar werd bewoond maar door haar voormalige partner.
- 15 Vgl. E. Loesberg in zijn noot onder Hof Amsterdam 21 juni 2007, JOR 2007/159, bevestigd door de Hoge Raad in HR 13 maart 2009, ECLI:NL:HR:2009:BG7996, NJ 2009/203 werd bevestigd.
- 16 Arnoud Noordam, 'Boedelverdeling, hypotheek en schuldsanering', WP 2015/04, p. 15-16.
- 17 Vgl. de Amerikaanse 'bifurcation', de splitsing van een door zekerheden gedekte vordering in een geseceureerd deel en een concurrent deel, naar gelang de waarde van het verbonden goed, Zie 11 USC §506(a)(1), waarover recentelijk N.W.A. Tollenaar, *Het pre-insolventieakkoord*, diss. 2016, par. 6.7. De mogelijkheid wordt in de context van de WSNP geopperd door W.J.G. Smits en C. Vermeulen, *De woning onder water*, TvC 2015-1, nt. 20.
- 18 Zie de bespreking van dit arrest in dit blad door Arnoud Noordam, 'Hypotheekschuld en schuldsanering', WP 2010/01, p. 24-25, die toen uitging van geldend recht. Hij maakt t.a.p. ook gewag van de mogelijkheid van splitsing als in de vorige noot bedoeld.
- 19 MvA, Kamerstukken II 1993/94, 22969, 6, p. 12.
- 20 Zie B.J. Engberts, T&C Insolventierecht, art. 303 Fw, aant. 1. Ik laat daar of de wetgever niet beter had kunnen volstaan met niet-verifieerbaarheid van de rentevordering, zoals in het equivalente art. 128 Fw. De gekozen constructie leidt tot constructies met terugwerkende kracht ingeval de schone lei niet wordt verleend en – uitgaande van de tekst van de wet althans – de merkwaardige consequentie dat de schuldenaar die in staat is de betaling van zijn schulden te hervatten ook zonder schone lei van de desbetreffende rentelasten is bevrijd. Zie B.J. Engberts, t.a.p., aant. 2.
- 21 MvT, Bijlagen Handelingen II 1890/91, 100, nr. 3, p. 54. Tegenwoordig ligt dat genuanceerder omdat het fixatiebeginsel buiten het kader van art. 128 Fw soepeler wordt toegepast. Ik verwijs naar mijn noot onder HR 24 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1294, NJ 2016/497 (Boele's Scheepswerven en Machinefabriek B.V. i.l. c.s./Van Galen q.q.).

- 22 *Het VTLB-rapport, kenbaar via <http://www.bureauwsnp.nl/binaries/content/assets/wsnp/vtlb/vtlb-rapport-januari-2017.pdf> (geraadpleegd 22 januari 2017) ziet hierin een verboden vermogensopbouw maar het is de vraag of het erg is dat de schuldenaar erin slaagt uit zijn vrij te laten bedrag aan vermogensopbouw te doen (of juist: de onderwaarde vermindert) als het alternatief is dat de schuldenaar – in voorkomende gevallen, indirect, via een hoger vrij te laten bedrag, ook: de boedel – wordt belast met hogere woonlasten.*
- 23 *MvT, Kamerstukken II 1992/93, 3, p. 48.*
- 24 *Zie HR 20 maart 1981, ECLI:NL:HR:1981:AG4169, NJ 1981/640 (Veluwe Nutsbedrijven/Blokland q.q.) en HR 12 mei 1989, ECLI:NL:HR:1989:AC2491, NJ 1989/613 (Reco/Staat). In wezen betreft het al*
- genoemde HR 24 juni 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1409, NJ 1995/368 (Klützow en Trijzelaar/INB) een soortgelijke kwestie. Zie verder mijn aangehaalde proefschrift, p. 110-113.*
- 25 *Zie J.E. Jansen, Tekst & Uitleg D. 20,1,5pr, GROM (te verschijnen). Jansen behandelt het pandrecht, maar voor het hypotheekrecht geldt hetzelfde. De eis van een 'verzuim' (in art. 3:268 BW) om tot executie te geraken, is dan wel een probleem – de schuldenaar van een natuurlijke verbintenis kan niet in verzuim geraken – maar niet per se onoverkomelijk, aldus Jansen. In het kader van de WSNP zou het niet verschuldigd zijn van rente ex art. 303 Fw problematisch kunnen zijn, voor zover de schuldenaar die rente niet zou hebben voldaan.*
-

05 - Geen ergernissen bij uitwinning van zekerheden

*Ton van Geenhuizen**

1. Inleiding

De prijsdaling op de woningmarkt heeft ertoe geleid dat steeds vaker woningen met onderwaarde moeten worden verkocht. Ondanks de verbeterde marktomstandigheden worden in de saneringspraktijk nog regelmatig woningen met onderwaarde verkocht. Met gemiddeld twee woningen per maand stoorde ik mij steeds vaker aan terugkerende discussies met medewerkers van banken die zich kennelijk niet realiseren wat de positie van de separatist in schuldsaneringsregelingen is. Ik doel hiermee onder andere op discussies over de tekst van de koopovereenkomst, de afrekening van de notaris, waarbij medewerkers van sommige banken stevast menen dat de aan de kopers

van de woning doorberekende zakelijke lasten onder het hypotheekrecht van de bank vallen, en de afwikkeling van de aan de bank verpande spaarpolis. Daarbij komt dat iedere bank voor de situatie waarin een woning verkocht moet worden haar eigen protocol lijkt te hebben.

2. Wel / niet verkopen

De vraag of een woning moet worden verkocht, dient zich al meteen na de toepassing van de schuldsaneringsregeling aan. Van belang zijn daarbij de omvang van de onderwaarde, het inkomen van de schuldenaar en de woonlasten (al dan niet na reductie van een deel van de financiering) bepalend. Daarnaast speelt de wens van de financierer en in enkele gevallen ook nog het oordeel van het Waarborgfonds Wonen (NHG) een doorslaggevende rol. Als behoud niet mogelijk blijkt, is de bewindvoerder op grond van de separatistenregeling binnen redelijke grenzen verplicht om aan onderhandse verkoop mee te werken.

3. Het aanbod van de hypotheekhouder

Eigen / vaste notaris

Een woning met een lagere waarde dan de door hypotheek gedekte schuld is een probleem voor de financier waarbij voor de bewindvoerder in beginsel geen rol is weggelegd. Het recht van hypotheek geeft de bank immers de bevoegdheid om separaat tot openbare verkoping over te gaan: een handeling waarvoor de medewerking van de bewindvoerder niet nodig is.

Mocht de hypotheekhouder de voorkeur geven aan onderhandse verkoop, dan is het aan de bewindvoerder om daar redelijke voorwaarden aan te stellen. Ik hanteer daarbij normaal gesproken de volgende voorwaarden:

Rentestop

Ik ga uit van een rentestop¹ per datum toepassing schuldsaneringsregeling. Als evident is dat de waarde van de woning aanzienlijk lager is dan de hypotheekschuld, is betaling van rente over het feitelijk ongedekte deel van de financiering immers in strijd met de paritas creditorum. Bovendien profiteert de hypotheekhouder al genoeg van het feit dat de woning bij onderhandse verkoop meer opbrengt dan bij openbare verkoop, zodat die best een offer mag brengen. Daar komt bij dat de schuldenaar hierdoor in de gelegenheid is om een buffer te creëren voor de kosten van de noodzakelijke verhuizing.

Eigen koopovereenkomst

Verkoop op verzoek van een bank mag er nooit toe leiden dat de boedel of de schuldenaar in de toekomst aangesproken kan worden voor garanties of voor schade wegens non-conformiteit. Ook de in de standaard koopovereenkomsten opgenomen boetebepalingen zijn ongewenst. Dit zijn redenen om een eigen model koopovereenkomst te hanteren.

Kopers shoppen en willen de woning laten overdragen door de notaris die daarvoor het laagste bedrag in rekening brengt. Op het moment van de prijsopgave is het de notaris vaak niet bekend dat sprake is van verkoop uit insolventie. Gevolg daarvan is vaak dat de bewindvoerder de standaardakte van die notaris moet aanpassen. Alle redenen dus om met een vaste notaris te werken, om die notaris in de koopovereenkomst op te nemen en om bij de koopovereenkomst de tarievenlijst van die notaris te voegen.

Doorlopende lasten bij leegstand van de woning

Door de krapte op de markt van huurwoningen is de schuldenaar veelal genoodzaakt om de eerste aangeboden huurwoning te accepteren, ook al is de eigen woning nog niet verkocht. Gevolg daarvan kan zijn dat de schuldenaar zich – voor wat de doorlopende lasten van de eigen woning betreft – geconfronteerd ziet met extra lasten. Nu de schuldenaar zich die extra lasten niet kan veroorloven en de bank – wederom omdat een woning bij onderhandse verkoop meer opbrengt dan bij openbare verkoop – als enige van deze situatie profiteert, is het redelijk dat de bank zich op voorhand bereid verklaart om die lasten met ingang van de eerste maand van leegstand voor haar rekening te nemen.

Liquidatie van secundaire zekerheden

In die gevallen waarin de bank een pandrecht op kapitaalpolissen of fondsen heeft, dient de bank tot uitoefening van dat pandrecht over te gaan. Vanwege het kapitaalvormende karakter van deze zekerheden kan bij de bepaling van het nominaal bedrag met deze lasten geen rekening worden gehouden, terwijl de schulde-

naar zich die lasten niet meer kan veroorloven. Juist nu het pandrecht met zich meebrengt dat schuldenaar noch bewindvoerder bevoegd zijn om dergelijke spaarpolissen premievrij te maken, dient de bank die verplichting zo spoedig mogelijk op te heffen. Doorgaans stel ik, zodra tot verkoop van de woning besloten wordt, de bank met betrekking tot dit pandrecht een termijn ex art. 58 lid 1 Fw van twee maanden.

Communicatie met de makelaar

De bank stelt een makelaar aan. De makelaar communiceert met de bank over het verloop van de biedingen. De door de bank aan te stellen makelaar verplicht zich om gegadigden (vroeg-)tijdig te informeren dat sprake is van verkoop uit insolventie en dat de verkoop zonder de gebruikelijke garanties geschiedt. De makelaar verplicht zich bovendien om de antwoorden op de vragen 3 t/m 7 voor het toestemmingsformulier onderhandse verkoop op te geven. De bewindvoerder komt pas weer in beeld nadat de bank de bewindvoerder schriftelijk heeft verzocht om mee te werken aan de door de makelaar voorgestelde verkoop.

Taxatiekosten voor rekening van de bank

Voor het verkrijgen van de toestemming van de rechter-commissaris is een taxatierapport gewenst. De bank geeft daartoe opdracht, de kosten daarvan komen voor rekening van de bank.

Boedelbijdrage

Met de hiervoor beschreven werkwijze zijn de werkzaamheden van de bewindvoerder beperkt tot de formele verkoop, het verkrijgen van de toestemming van de rechter-commissaris, het compareren bij de akte van levering en de financiële afwikkeling van de koopsom.

Ik hanteer hiervoor standaard een tekengeld van € 1.500,-, welk bedrag (telkens) wordt verhoogd als de bank in discussie gaat over de voorwaarden van mijn medewerking.

4. De toestemming van de rechter-commissaris

De koopovereenkomst komt onder de opschortende voorwaarde van de toestemming van de rechter-commissaris tot stand. Nadat alle ontbindende voorwaarden uitgewerkt zijn en ik over alle benodigde bescheiden beschik, zend ik het toestemmingsformulier naar de rechter-commissaris. Op dit formulier heb ik de onderste alinea uitgebreid met het verzoek om de koopsom met de bank te mogen afwickelen.

5. De financiële afwikkeling van de koopsom

Op grond van art. 188 Fw gaan alle op de woning rustende hypotheeken door verkoop door de bewindvoerder teniet. De rechter-commissaris geeft daarvan een verklaring af waarmee die hypotheeken kunnen worden doorgehaald. Aldus zijn alleen koper en verkoper bij de overdracht van de woning betrokken en stort de notaris de opbrengst van de woning op de boedelrekening. Doordat de opbrengst van de woning op de boedelrekening komt, kom ik in de positie om eventueel van de hypotheekhouder nog te vorderen doorlopende lasten te verrekenen voordat de verkoopopbrengst aan de hypotheekhouder worden overgemaakt. Indien de bank de termijn om tot uitwinning (termijn artikel 58 Fw) ongebruikt heeft laten verlopen wordt de opbrengst van de secundaire zekerheden op de boedelrekening gereserveerd ten laste van de verkoopopbrengst van de primaire zekerheden. Het is dit punt waaraan de banken over het algemeen nog moeten wennen.

6. Conclusie

Zolang de banken echter niet met sterkere argumenten komen dan “wij doen het al 100 jaar anders” en “u bent de enige in Nederland die het op deze wijze doet”, bevalt deze werkwijze mij opperbest en denk ik: dat zouden meer mensen moeten doen.

**A.P. (Ton) van Geenhuizen is als bewindvoerder Wsnp werkzaam bij Groenewegen Advocaten te Heerenveen.*

1 *Stelling van de auteur. Recofa heeft nog steeds geen eenduidig beleid en bewindvoerders gaan verschillend om met de rentestop.*

06 - Schuldige nalatigheid en de schone lei

Theo Pouw

1. Vraagstelling

Onlangs werd een Wsnp-bewindvoerder benaderd door een van zijn voormalige sanieten, nadat die de pensioengerechtigde leeftijd had bereikt. Op zijn AOW-uitkering wordt door de Sociale Verzekeringsbank 4% gekort. Navraag leerde dat hij meer dan vijftien jaar geleden door de SVB ‘schuldigenalstig’ was verklaard, hetgeen de reden bleek te zijn voor de korting op zijn AOW-uitkering. Van de bewindvoerder wilde de ex-saniet weten hoe dat mogelijk is, nu hij onlangs de schuldsaneringsregeling met goed gevolg had doorlopen en een schone lei had verworven, waarmee toch alle ‘oud zeer’ moest zijn opgelost.

2. Wat is schuldige nalatigheid?

Naast loon- of inkomstenbelasting is iedereen die in Nederland woont of werkt jaarlijks een bedrag aan ‘premies volksverzekeringen’ verschuldigd (AOW, Anw en Wlz). De premies worden vastgesteld door de overheid en worden door de belastingdienst geïnd. Verzuimt iemand om de verschuldigde premies over een bepaald jaar te voldoen dan meldt de belastingdienst dat aan de SVB. Die beoordeelt

vervolgens of de premieplichtige een verwijt valt te maken van de niet-betaling en als dat zo is, wordt de premieplichtige schuldigenalstig verklaard¹. Gevolg daarvan is dat bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd 2% per niet-betaalde jaarpremie wordt gekort op de AOW-uitkering².

Op grond van art. 62 van de Wet Financiering Sociale Verzekeringen is beroep mogelijk tegen een schuldigenalstig verklaring. Daarbij kan niet als argument gelden dat de aanslag ten onrechte of tot een te hoog bedrag is vastgesteld. Dat de aanslag of de beslissing niet zou zijn ontvangen, moet door de premieplichtige aannemelijk worden gemaakt. Er mag bovendien geen sprake zijn van omstandigheden op grond waarvan de niet-ontvangst de premieplichtige kan worden toegerekend.

3. De Sociale Verzekeringsbank en de schone lei

Maar wat nu als iemand die schuldigenalstig is verklaard, wordt toegelaten tot de schuldsaneringsregeling en aan het eind van dat traject een schone lei verwerft? De situatie dus van bovenbedoelde, inmiddels gepensioneerde ex-saniet. Valt de niet-betaalde premieschuld dan onder de werking van de schone lei en mag de SVB dus vervolgens niet meer korten op de AOW-uitkering? Deze vragen werden voorgelegd aan de SVB, die daarop letterlijk als volgt reageerde:

‘Als de betrokkene onder de wettelijke schuldsanering (WSNP) valt en de schuldsanering is beëindigd met een schone lei, onderzoeken wij of het door de Belastingdienst voorgedragen (aanslag)jaar binnen de wettelijke schuldsanering valt. Als dat het geval is en de schuld van de Belastingdienst is meegenomen bij deze schuldsanering wordt betrokkene NIET schuldig nalatig verklaard. Wanneer de schuld echter is ontstaan vóór het traject van de wettelijke schuldsanering en de belastingschuld is niet meegenomen bij de sanering kan betrokkene over dat (aanslag)jaar wél schuldig nalatig worden verklaard en kan de AOW bij het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd worden gekort.’

Uit dit ietwat cryptisch geformuleerde antwoord begrijp ik dat de SVB onderscheid maakt tussen premieschulden die ontstaan vóór en tijdens een schuldsaneringsregeling. De eerste categorie kan leiden tot schuldig-nalatig verklaring, de tweede niet.

Als dat juist is, en ik kan het antwoord van de SVB niet op een andere manier lezen, dan gaat er naar mijn mening iets fout. Immers, een schuld die ontstaat tijdens een schuldsanering wordt nooit ‘meegenomen’ in de regeling, omdat een dergelijke schuld niet valt onder de werking van art. 299 lid 1 Fw. Wanneer de schuld daarentegen is ontstaan vóór toelating van de schuldenaar tot de schuldsanering en de regeling wordt met succes beëindigd, dan valt die schuld wél onder de werking van de schone lei.

4. De Leidraad Invordering 2008

De belastingdienst neemt op dit punt een aanzienlijk zuiverder standpunt in, zoals blijkt uit par. 73.2.2 van de Leidraad Invordering 2008, die als volgt luidt:

Belastingvorderingen waarop de wettelijke schuldsaneringsregeling van toepassing is en voor zover die na de beëindiging op grond van artikel 356, tweede lid, Fw onvoldaan zijn gebleven, zijn aan te merken als natuurlijke verbintenissen ongeacht of de vorderingen door de ontvanger bij de bewindvoerder zijn aangemeld. Mocht in dit verband sprake zijn van een als natuurlijke verbintenis aan te merken aanslag in de premie voor de volksverzekeringen, dan wordt zo'n aanslag niet meer³ bij de Sociale Verzekeringsbank aangemeld in verband met schuldig-nalatig verklaring als bedoeld in artikel 61 Wet financiering sociale verzekeringen.

Voorheen gebeurde dat dus wel met als gevolg dat schuldig-nalatig verklaring mogelijk was, ondanks het feit dat de betreffende schuld ingevolge art. 358 Fw was aan te merken als een natuurlijke verbintenis en dus viel onder de werking van de schone lei. Sinds 1 januari 2013 worden premieschulden die onder de werking van schuldsaneringsregeling vallen dus niet meer gemeld bij de SVB in verband met schuldig-nalatig verklaring, maar wat als die melding al heeft plaatsgevonden voordat de premieplichtige is toegelaten tot de schuldsaneringsregeling?

5. Effect van formele rechtskracht

Om onder de werking van de schuldsaneringsregeling te vallen moet een schuld bestaan op het moment van toelating van de schuldenaar tot de regeling. De vraag is dus of een niet-betaalde premieschuld vervalt door een schuldig-nalatig verklaring. Dat lijkt niet het geval te zijn, nu er als gevolg van schuldig-nalatig verklaring geen kwijtschelding plaatsvindt.

Uit de wettekst blijkt bovendien dat er na schuldig-nalstig verklaring een ‘terme de grace’ is van vijf jaar om de niet-betaalde premie aan te zuiveren en zo korting op de AOW-uitkering te voorkomen⁴, hetgeen onmogelijk is als de schuld niet meer bestaat. Ook kan de belastingdienst de invordering van de betreffende premieschuld hervatten wanneer een schuldsanering zonder schone lei wordt beëindigd (art. 358, lid 2 Fw) of een schone lei wordt ontnomen (art. 358a, lid 1 Fw)⁵. Ook dat kan alleen als de schuld nog bestaat. De SVB redeneert echter dat zodra een schuldig-nalstig verklaring formele rechtskracht heeft verkregen voordat de premieplichtige is toegelaten tot de schuldsaneringsregeling, korting op de AOW-uitkering moet plaatsvinden.

Is er dan verschil tussen een besluit van een overheidsorgaan met formele rechtskracht en een vonnis dat in kracht van gewijsde is gegaan? Er is toch niemand die zal weerspreken dat - bijvoorbeeld - een veroordeling door een kantonrechter om een geldbedrag te betalen onder de werking van de schone lei valt, wanneer het betreffende vonnis onherroepelijk is geworden voordat de schuldenaar is toegelaten tot de schuldsaneringsregeling zonder dat hij aan het vonnis heeft voldaan. Daarmee staat in mijn ogen vast dat wanneer een premieplichtige schuldig-nalstig is verklaard de premieschuld blijft bestaan.

6. Vervolgcontact met de SVB

Er werd daarom verdere navraag gedaan bij de SVB, waarbij nog eens werd bevestigd dat schuldig-nalstig verklaring inderdaad alleen achterwege blijft als de premieschuld wordt ‘meegenomen’ in de schuldsanering. De slotvraag is dan of de SVB zich wel realiseert wat dat meenemen betekent. Juist daar lijkt het mis te gaan, zoals blijkt uit de reactie van de SVB op het concept van dit artikel:

Voor ons is het belangrijkste dat uit artikel 61 van de Wet financiering sociale verzekeringen volgt dat de SVB de beslissing tot schuldige nalatigheid alleen wijzigt of intrekt als de verschuldigde premie alsnog tijdig wordt betaald. De SVB heeft geen vrijheid om van deze bepaling af te wijken. De ‘schone lei’ geldt daarom niet voor de beslissing tot schuldige nalatigheid.

De redenering dat art. 61 van de Wet Financiering Sociale Verzekeringen de SVB geen vrijheid geeft om daarvan af te wijken, lijkt echter in het kader van de Wsnp niet het effect te hebben dat de SVB daaraan meent te kunnen verbinden. Ook het UWV kan alleen onder strikte voorwaarden afzien van terugvordering van teveel betaalde WW-uitkering (art. 36 WW) en kan in dat verband daarom veelal niet instemmen met een minnelijke regeling. Het UWV kan echter wel door de rechter wel veroordeeld worden om aan een minnelijke regeling mee te werken (zie bijvoorbeeld Gerechtshof 's-Hertogenbosch 25 maart 2009, ECLI:NL:GHSHE:2009:BI6348).

Ook de Hoge Raad is van oordeel dat een vordering tot terugbetaling van teveel ontvangen WW-uitkering, die is ontstaan vóór toelating van de werkloze tot de schuldsaneringsregeling, onder de schone lei valt (HR 17 juni 2011, ECLI:NL:HR:BQ0709). Hetzelfde geldt onder meer voor teveel betaalde uitkeringen op grond van de Ziektewet (art. 33) en de AOW (art. 24). Het dwingendrechtelijke karakter van deze bepalingen is dus - afhankelijk van de omstandigheden van het geval - betrekkelijk. Het is dus zeer de vraag of de SVB zich in dit kader terecht baseert op het dwingendrechtelijke karakter van art. 61 Wfsv.

Bovendien bleek men bij de SVB niet op de hoogte te zijn van art. 358 Fw, waarin is bepaald dat schulden ten aanzien waarvan de

schuldsaneringsregeling werkt, dus die bestaan op het moment van toelating van een schuldenaar tot de regeling, voor zover deze onvoldaan zijn gebleven, niet langer afdwingbaar zijn, onverschillig of de schuldeiser al dan niet in de schuldsaneringsregeling is opgekomen en onverschillig of de vordering al dan niet is geverifieerd. Niet valt in te zien waarom dat niet zou gelden voor 'oude' onvoldaan gebleven premieschulden.

7. Conclusie

Als juist is dat de premieschulden niet verdwijnen door een schuldig-nalatig verklaring en dat art. 61 Wfsv in het kader van de Wsnp geen dwingendrechtelijk effect heeft, kan niet anders worden geconcludeerd dan dat een schuldig-nalatig verklaring, daterend van vóór toelating van een premieplichtige schuldenaar tot de schuldsaneringsregeling, moet vervallen zodra hij een schone lei wordt verworven. De premieschulden bestaan immers nog op het moment van toelating en vallen dus - zoals gezegd - onder de werking van de regeling en de schone lei. Wanneer wegens dergelijke schulden dan toch wordt gekort op de AOW-uitkering, is dat naar mijn mening in strijd met de wet.

Los daarvan ligt hier misschien een taak voor de bewindvoerder. Immers, zou deze kwestie tijdens een schuldsaneringsregeling op zijn beloop worden gelaten, dan bestaat het risico dat degene die schuldig nalatig is verklaard te eniger tijd - en daarbij kan het gaan om veertig jaar of meer - zelf aanspraak moet maken op intrekking van bedoeld besluit en hoe moet hij dan nog bewijzen dat hij ooit een schone lei heeft verworven? Door de schuldenaar wordt de bewindvoerder ervan op de hoogte gesteld dat een schuldig-nalatig verklaring heeft plaatsgevonden. Slechts één

extra vraag bij het huisbezoek kan dat al uitwijzen. De bewindvoerder kan dan aan de SVB melden dat de premieplichtige schuldenaar is toegelaten tot de schuldsaneringsregeling en aanspraak maken op verval van de schuldig-nalatig verklaring indien en zodra de premieplichtige een schone lei verwerft. Mocht de SVB niet van het ingenomen standpunt willen afwijken, dan zal een (proef)procedure uitkomst moeten brengen.

1. *Wet Financiering Sociale Verzekeringen, art. 61: Indien een premieplichtige heeft nagelaten over een bepaald jaar de op aanslag verschuldigde premie voor de volksverzekeringen te betalen, beslist de SVB dat sprake is van schuldig nalaten als bedoeld in artikel 13 van de Algemene Ouderdomswet, behoudens voor zover de premieplichtige aantoont dat er omstandigheden aanwezig zijn op grond waarvan het niet betalen van de premie hem niet toegerekend kan worden.*
2. *Algemene Ouderdomswet, artikel 13, lid 1, sub b: Op het bruto-ouderdomspensioen [...] wordt een korting toegepast van 2% voor elk kalenderjaar dat de pensioengerechtigde na het bereiken van de aanvangsleeftijd schuldig nalatig is geweest als bedoeld in artikel 61 van de Wet financiering sociale verzekeringen, de over dat jaar verschuldigde premie [...] te betalen.*
3. *Na aanpassing van de Leidraad Invordering geldt dit 'niet meer' sinds 1 januari 2013.*
4. *Wet Financiering Sociale Verzekeringen, art. 61, lid 4.*
5. *Leidraad Invordering 2008, par. 73.2.3.*

07 - Nieuws in het kort

Vordering tot betaling van kinderalimentatie wordt mogelijk preferent

Met het Wetsvoorstel Wet herziening kinderalimentatie (*Kamerstukken II* 2014/15, 34154, 2) wordt voorgesteld om de vordering tot betaling van kinderalimentatie preferent te maken. Daartoe wordt c aan artikel 3:288 sub c BW een onderdeel toegevoegd. Zie nader de Memorie van Toelichting zoals gewijzigd naar aanleiding van het advies van de Raad van State (*Kamerstukken II* 2015/16, 34154, 7).

Basisbankrekening is basisbetaalrekening geworden

De basisbankrekening is per 11 november 2016 vervangen door de basisbetaalrekening (Implementatiewet toegang basisbetaalrekening, *Stb.* 2016, 386 en *Stb.* 2016, 423). De belangrijkste wijziging is dat het wettelijke recht op een basisbankrekening nu niet meer alleen voor personen in de schuldhulpverlening geldt.

Kamerbrief over private schuldbemiddelaars

Het debat over het Vrijstellingsbesluit private schuldbemiddeling wordt hervat als de resultaten van een thans lopend onderzoek bekend zijn (*Kamerstukken II* 2015/16, 34509, 2). Het gaat om onderzoek van o.a. de VNG, de NVVK en Divosa over de invulling van een ondersteuningsprogramma voor schuldhulpverlening. Het Ministerie van Economische Zaken zelf zal bij een aantal gemeenten inventariseren tegen welke zaken zij aan lopen bij de inzet van private schuldbemiddeling en hoe marktpartijen kunnen bijdragen aan het oplossen van de schuldenproblematiek. De resultaten zullen in 2017 bekend zijn en de Tweede Kamer zal alsdan geïnformeerd worden.

Wetsvoorstel vereenvoudiging beslagvrije voet

De ministerraad heeft ingestemd met een wetsvoorstel tot vereenvoudiging van de (berekening van de) beslagvrije voet. Dit wetsvoorstel is ter advisering gezonden aan de Raad van State.

Wet bescherming erfgenamen tegen schulden

De Wet bescherming erfgenamen tegen schulden (*Stb.* 2016, 226) is op 1 september 2016 in werking getreden (*Stb.* 2016, 245). De wet beoogt personen die een erfenis ontvangen beter te beschermen tegen eventuele schulden van de erflater. Onder de oude regeling kon een erfgenaam een nalatenschap aanvaarden of verwerpen. De aanvaarding kon zuiver of beneficiair zijn en op een gemaakte keuze kon niet meer worden teruggekomen. Ook niet als later bleek dat er toch schulden in de nalatenschap aanwezig waren. De nieuwe wet houdt onder meer in dat het meenemen van spullen met alleen emotionele waarde (maar zonder economische waarde, zoals een fotoboek) er niet meer toe leidt dat de erfgenaam zuiver aanvaardt. Bij spullen die wel een economische waarde kunnen hebben, hoe gering deze ook is, kan nog wel steeds sprake zijn van zuivere aanvaarding. Als de erfgenaam ná zuivere aanvaarding wordt geconfronteerd met een onverwachte schuld dan kan hij of zij binnen drie maanden na ontdekking van de onverwachte schuld of binnen drie maanden na het ontstaan van het recht in een nalatenschap (vaak de overlijdensdatum) naar de kantonrechter gaan met het verzoek de nalatenschap alsnog beneficiair te aanvaarden of ontheffing te verlenen om deze schuld uit privévermogen te voldoen.

Vtlb-rapport 2017

Het nieuwe Vtlb-rapport en de bijbehorende calculator voor de periode januari t/m juni 2017 zijn beschikbaar (www.bureauwsnp.nl). Onder meer de volgende wijzigingen zijn doorgevoerd ten opzichte van de vorige versies:

- Er wordt nader uitgelegd hoe de reserveringstoeslag wordt berekend bij een paar, geen gemeenschap van goederen, één in de regeling, waarbij partner twee een inkomen heeft dat lager is dan de beslagvrije voet.
- De jaarlijkse tegemoetkoming arbeidsongeschikten (voorheen Wtcg) en de individuele inkomenstoeslag worden gezien als inkomen. De tegemoetkoming arbeidsongeschikten mag in beginsel vrijgelaten worden, omdat in de meeste gevallen kan worden aangetoond dat er kosten tegenover staan.
- Het forfaitair bedrag voor reiskosten is aangepast.
- Er is een extra uitleg opgenomen met betrekking tot het vrij te laten deel van het vakantiegeld. De schuldenaar mag drie maal het vrij te laten deel van het vakantiegeld behouden, omdat er 36 maanden wordt gereserveerd voor uitbetaling van dit deel van het vakantiegeld.

Verder wordt in het rapport gemeld dat verschillende gebruikers terecht hebben geconstateerd dat deurwaarders voor de berekening van de beslagvrije voet van een alleenstaande met een inwonend meerderjarig kind uitgaan van een tweepersoonshuishouden, terwijl de calculator uitgaat van een eenpersoonshuishouden. Gelet op de aanstaande invoering van de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet heeft de werkgroep ervoor gekozen om de vtlb-calculator niet aan te passen voor de - naar verwachting - betrekkelijk korte periode die rest tot invoering van deze wet.

08 - Actuele rechtspraak kort

Publicaties tot en met 13 januari 2017

1. Rb. Overijssel 19 november 2015, ECLI:NL:RBOVE:2015:5943 (art. 350 Fw)

Tussentijdse beëindiging schuldsanering vanwege grensoverschrijdend gedrag jegens bewindvoerder.

Tijdens een telefoongesprek op 2 oktober 2015 met een kantoorgenoot van de bewindvoerder zei de schuldenaar: 'Als ik de [bewindvoerder] voor de auto krijg stop ik niet. Ik sta dan niet meer voor mijzelf in' en 'ik hoef die lul echt niet tegen te komen want je wil niet weten wat er gebeurt'. De rechtbank onderbrak de behandeling ter zitting van 10 november 2015 nadat de schuldenaar wederom beledigingen tegen de bewindvoerder had geuit en had gezegd: zet mij maar uit de regeling. De rechtbank oordeelt dat het gedrag van de schuldenaar jegens de bewindvoerder in het kader van een schuldsaneringsregeling niet kan worden getolereerd. De schuldenaar frustrereert met zijn gedrag bovendien een doeltreffende uitvoering van de schuldsaneringsregeling. De rechtbank beëindigt de schuldsaneringsregeling tussentijds.

2. Rb. Overijssel 15 december 2015, ECLI:NL:RBOVE:2015:5959 (art. 358a Fw)

Ontneming schone lei. Voldoende aannemelijk dat schuldenaar tijdens de schuldsaneringsregeling heeft getracht haar schuldeisers te benadelen.

De wettelijke schuldsanering startte in juni 2011 en, na het schone lei-vonnis van augustus 2014, werd in oktober 2014 de slotuitdelingslijst verbindend. De schuldenaar diende, kennelijke tijdens de looptijd van de sanering, IB-aangiften in over 2012 en 2013 maar deed daarvan geen melding aan de bewindvoerder. De bewindvoerder ontving de voorlopige teruggaven over 2012 en 2013 op de boedelrekening. De definitieve aanslag over 2013 kwam in maart 2015 en de belastingdienst betaalde een resterend bedrag aan de schuldenaar. De schuldenaar informeerde de bewindvoerder niet over de ontvangst van dit bedrag, ook niet tijdens telefonische contacten die zij hadden. De bewindvoerder verzoekt intrekking van de schone lei. De rechtbank oordeelt dat het niet-verstrekken van informatie en de daardoor opgetreden benadeling van schuldeisers onder de werking van artikel 358a Fw moet worden gebracht, en dat het niet anders kan zijn dan dat schuldenaar wist dat ook de definitieve teruggave IB 2013 tot de boedel behoorde. Schuldenaar wees op HR ECLI:NL:HR:2012:BV0850, waaruit blijkt dat de verplichtingen van de schuldsaneringsregeling eindigen na afloop van de termijn ex artikel 349a Fw. In die zaak ging het om een nalatenschap die was opge gevallen nadat aan de schuldenaar de schone lei was verleend. De rechtbank verwerpt dit verweer: in de onderhavige zaak gaat het om belastingteruggaven die zien op de periode van de schuldsaneringsregeling zelf en die daarom zonder meer tot de boedel behoren; het gaat om verplichtingen van de schuldenaar die zich in dit opzicht niet beperken tot de duur van de schuldsaneringsregeling. Het betalingsvoorstel van de echtgenoot van schuldenaar ten aanzien van het aan de boedel ontnomen bedrag van € 3.829 doet niet af aan het oordeel dat schuldenaar heeft getracht haar schuldeisers te benadelen. De rechtbank ontnemt schuldenaar de schone lei.

3. Rb. Overijssel 22 maart 2016, ECLI:NL:RBOVE:2016:4510 (art. 288 lid 1 sub b Fw)

Afwijzing Wsnp-verzoek. Betaalde kinderalimentatie feitelijk niet ten goede gekomen aan de bekostiging van de opvoeding van de kinderen maar aan bekostiging van goederen van verzoeker zelf.

De schuldenlast bedraagt in totaal € 27.089,45 waaronder een schuld aan Interbank € 21.526,60 (2011). Verzoeker heeft een kinderalimentatieplicht van € 287,- per maand. Het door de Stadsbank gedurende het minnelijke traject gehanteerde vrij te laten bedrag is verhoogd met dit alimentatiebedrag teneinde verzoeker in staat te stellen aan deze verplichting te voldoen. Gebleken is dat verzoeker tot op heden wel de kinderalimentatie van € 287,- per maand heeft betaald aan zijn ex-partner maar dat in ruil hiervoor de ex-partner (maandlijks) kleding en 'sportuitgaven' voor verzoeker heeft betaald. De rechtbank maakt hieruit op dat de kinderalimentatie feitelijk niet ten goede is gekomen aan de kosten van de opvoeding van de kinderen maar aan de bekostiging van (luxe)goederen voor verzoeker zelf, namelijk kleding en sportuitgaven. De rechtbank is van oordeel dat door deze handelwijze inkomen van verzoeker buiten bereik van de schuldeisers is gebleven en dat dit verzoeker moet worden aangerekend. Door de betaling van de kinderalimentatie, die feitelijk de bekostiging van (luxe)goederen van verzoeker zelf inhield, is er immers minder geld overgebleven voor het aflossen van de schulden dan wel het sparen voor de schuldeisers gedurende het minnelijke traject. De rechtbank oordeelt dat onvoldoende aannemelijk is geworden dat verzoeker ten aanzien van het onbetaald laten van zijn schulden te goeder trouw is geweest en wijst het Wsnp-verzoek af.

4. Hof Den Bosch 8 september 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:4067 (art. 288 lid 3 Fw)

Vervolg op HR 20 november 2015, ECLI:NL:HR:2015:3338.¹ Beroep op de hardheidsclausule van art. 288 lid 3 Fw slaagt (alsnog).

Door rechtbank en hof is een verzoek tot toelating tot de schuldsaneringsregeling afgewezen omdat verzoeker onvoldoende aannemelijk heeft gemaakt dat hij ten aanzien van het ontstaan en het onbetaald laten van de schuld aan twee schuldeisers (1 en 2) te goeder trouw is. Voor toepassing van de hardheidsclausule van art. 288 lid 3 Fw zag het hof geen aanleiding. De Hoge Raad heeft het arrest van het hof vernietigd (zie hierboven) omdat het hof het beroep op de hardheidsclausule ten onrechte had afgewezen dan wel deze afwijzing onvoldoende had gemotiveerd. De zaak is verwezen naar Hof 's-Hertogenbosch. Het beroep op de hardheidsclausule slaagt alsnog: *“Het overgrote deel van de schuld van [appellant, omgerekend ruim 96%, bestaat uit de schuld aan [crediteur 1] en [crediteur 2]. Deze schuld is ontstaan omdat [appellant], nadat zijn compagnon onverwacht hun gezamenlijke onderneming had verlaten, geheel zelfstandig heeft getracht het bouwen van een woning in opdracht van [crediteur 1] en [crediteur 2] te voltooien, hetgeen hem niet is gelukt. [appellant] heeft hieruit zijn conclusies getrokken en de onderneming, die op dat moment nog alleen door hem werd gedreven, beëindigd. Het hof is, zeker nu de overige, relatief beperkte schuldenlast van [appellant] geen aanleiding geeft te veronderstellen dat deze schuldenlast (deels) niet te goeder trouw zou zijn ontstaan, van oordeel dat [appellant] hierbij blijk heeft gegeven van een realistische analyse ten aanzien van het ontstaan van zijn (zakelijke) schulden. Door de in februari 2010 gestarte onderneming al snel, namelijk begin augustus 2011 te staken en in loondienst te gaan werken, heeft [appellant] de belangrijkste oorzaak van het ontstaan van zijn schulden, in dit geval het niet in staat zijn tot het succesvol en zonder onnodige zakelijke schulden (verder) voortzetten van een eigen, aanvankelijk gezamenlijke onderneming, weggenomen. (...) Verder heeft [appellant] ook een dienstbetrekking aanvaard, heeft hij actief hulp gezocht en gekregen in de vorm van schuldhulpverlening door de Stadsbank en zijn er nadien, nadat [appellant] zijn onderneming had gestaakt, geen nieuwe schulden meer ontstaan. Al deze omstandigheden, in onderlinge samenhang beschouwd, duiden naar het oordeel van dit hof op een zekere gedragsontwikkeling en echte gedragsaspecten. Niet alleen de omstandigheden zijn immers gewijzigd, maar tevens het gedrag van [appellant] (vgl. ook de conclusie van A-G Timmerman vóór Hoge Raad 27 april 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW4156, bij 5).”*

5. Hof Den Bosch 29 september 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:4386 (art. 350 Fw lid 3 sub f)

Strijd met systeem en strekking van de Faillissementswet om geen toelatingszitting te houden maar een toelatingsgesprek met een secretaris.

Op 18 juni 2013 is ten aanzien van appellante de schuldsaneringsregeling uitgesproken. De rechtbank heeft op 22 februari 2016 de schuldsaneringsregeling tussentijds beëindigd omdat appellante onvoldoende de verplichtingen die voortvloeien uit de Wsnp nakomt (boedelachterstand en nieuwe (fraude)schuld) en bovendien feiten en omstandigheden bekend geworden zijn die op het tijdstip van indiening van het Wsnp-verzoekschrift reeds bestonden en die reden zouden zijn geweest om het verzoek af te wijzen. Volgens de rechtbank heeft appellante ter gelegenheid van de toelating weliswaar gemeld dat er een procedure liep over een ten onrechte ontvangen uitkering vanaf juni 2012, maar niet vermeld dat deze procedure ging over een onterecht ontvangen uitkering in verband met fraude wegens samenwoning. De terugvordering bedraagt € 9.000 en de boete bedraagt € 1.000. In hoger beroep verweert appellante zich door te stellen dat zij open kaart heeft gespeeld, zowel bij de ‘toelatingszitting’ (zijnde een toelatingsgesprek bij een secretaris) als

bij het eerste gesprek bij de bewindvoerder. Bovendien stelt appellante dat de terugvordering van de gemeente buiten het bereik van de sanering valt omdat de terugvordering al voorafgaand aan de schuldsaneringsregeling is ontstaan en dat de partner heeft ingestemd dat er op hem verhaald zou kunnen worden. Uit een brief van de secretaris insolventies aan de advocaat van appellante op 14 juni 2016 blijkt dat er geen toelatingszitting heeft plaatsgevonden en er derhalve geen proces-verbaal opgemaakt kan worden. De aantekeningen van het toelatingsgesprek kunnen niet worden neergelegd in een proces-verbaal. Naar het oordeel van het hof is het niet houden van een toelatingszitting ten overstaan van een rechter (en een griffier) in strijd met het systeem en de strekking van de Faillissementswet. Het gegeven dat er destijds geen toelatingszitting is gehouden en dat er thans geen gespreksaantekeningen worden verstrekt, mag niet ten nadele van appellante uitpakken ook omdat de moeder van appellante (die bij het toelatingsgesprek aanwezig was) heeft verklaard dat haar dochter open is geweest over de terugvordering. Het hof acht voldoende aannemelijk dat appellante geheel open en eerlijk is geweest over de terugvordering van de gemeente en heeft daarmee toen voldaan aan haar inlichtingenplicht. Ook heeft appellante voldoende aannemelijk gemaakt dat er geen sprake is van een nieuwe bovenmatige schuld. Het hof verlengt de termijn van de schuldsaneringsregeling met een jaar teneinde appellante in staat te stellen de boedelachterstand in te lopen.

6. HR 7 oktober 2016. ECLI:NL:HR:2016:2286 (art. 350 Fw)

Verwijtbaarheid niet nakoming verplichtingen in verband met fysieke en psychosociale problemen.

Verzoeker is op 8 januari 2015 toegelaten tot de wettelijke schuldsaneringsregeling. De schuldsaneringsregeling wordt in januari 2016 tussentijds beëindigd omdat verzoeker niet voldoet aan de informatie-, sollicitatie- en boedelafdrachtplicht en de plicht om geen nieuwe schulden te laten ontstaan. Verzoeker stelt in hoger beroep dat hij op fysieke en psychosociale gronden niet in staat was om aan zijn verplichtingen te voldoen. Het hof oordeelt dat verzoeker tijdens de procedure voor de rechtbank meerdere kansen heeft gekregen om alsnog aan de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen te voldoen. Daarnaast oordeelt het hof dat verzoeker onvoldoende aannemelijk heeft gemaakt dat hij zodanige fysieke en psychische beperkingen ondervindt dat hij niet in staat is om aan zijn verplichtingen te voldoen en dat hem om die reden geen verwijt kan worden gemaakt. In cassatie stelt verzoeker dat het oordeel van het hof omtrent de verwijtbaarheid onbegrijpelijk is nu uit de door verzoeker overgelegde stukken (waaronder medische verklaringen) wel degelijk blijkt dat hij door ziekte niet in staat was om aan de verplichtingen te voldoen. De HR oordeelt dat het hof het arrest voldoende en begrijpelijk gemotiveerd heeft waarom van verzoeker kon worden gevergd dat hij zou verklaren waarom zijn ziekte eraan in de weg stond dat hij – eventueel met behulp van derden – (alsnog) aan zijn verplichtingen voldeed.

7. HR 14 oktober 2016. ECLI:NL:HR:2016:2348 (art. 350 Fw)

Boedelachterstand doordat bij het vrij te laten bedrag ten onrechte rekening is gehouden met inkomsten van de partner. Is boedelachterstand verwijtbaar aan de schuldenaar?

Op 14 oktober 2014 is op verzoeker de schuldsaneringsregeling van toepassing verklaard. De rechtbank heeft de schuldsaneringsregeling tussentijds beëindigd zonder verlening van de schone lei omdat verzoeker niet voldaan heeft aan zijn afdrachtplicht. Het hof bekrachtigt het vonnis van de rechtbank omdat het de verzoeker te verwijten valt dat er een boedelachterstand

is ontstaan van € 10.134,83. Verzoeker heeft zelf verklaard dat hij bewust geen boedelafdrachten heeft verricht omdat hij er voor had gekozen de lasten van de gezamenlijke huishouding alleen op zich te nemen, dit omdat zijn partner in een schuldhulptraject zat. Bij de HR beklaagt verzoeker zich dat het hof niet (kenbaar) is ingegaan op het betoog van verzoeker dat zijn (toenmalige) partner op haar beurt schulden had en bezig was schuldhulpverlening te verkrijgen en dat om die reden bij de berekening van het vrij te laten bedrag ten onrechte rekening is gehouden met het inkomen van zijn partner. De HR oordeelt dat het verweer van verzoeker van belang is voor het oordeel over de vraag of verzoeker zijn gedragingen een verwijt kan worden gemaakt. Omdat het hof op dit verweer niet is ingegaan, is het arrest onvoldoende gemotiveerd. De HR verwijst de zaak door naar het Hof Amsterdam.

8. Rb. Noord-Holland 25 oktober 2016 ECLI:NL:RBNHO:2016:8974 (art. 287a Fw)

Verzoeker ontvankelijk in later 287a-verzoek dat niet in Wsnp-verzoek is opgenomen. Voorstel niet getoetst door onafhankelijke deskundige.

Nu verzoeker het 287a-verzoek tot het vaststellen van een gedwongen schuldregeling ruim vóór de behandeling van het Wsnp-verzoek heeft gedaan en beide verzoeken op dezelfde zitting behandeld konden worden, leidt het enkele feit dat het 287a-verzoek niet in het Wsnp-verzoek is opgenomen niet tot niet-ontvankelijkheid. Het voorstel is niet getoetst door een onafhankelijke en deskundige partij, bijvoorbeeld een gemeentelijk kredietbank. Het voorstel is echter gedaan door een advocaat die in de eerste plaats de belangen van zijn cliënt behartigt en in die positie niet als onafhankelijke partij kan worden beschouwd, aldus oordeelt de rechtbank. Dat geldt in dit geval te meer nu de advocaat zijn cliënt gedurende langere tijd heeft bijgestaan in de betwisting van de vorderingen van een aantal van de weigerende schuldeisers en deze betwisting ter zitting slechts ten behoeve van de gedwongen schuldregeling heeft laten varen. Bovendien blijkt uit de ter zitting overgelegde cessie-overeenkomstverklaring dat de advocaat belang heeft bij de door verzoeker gestelde vorderingen op een aantal van de weigerende schuldeisers. Daarnaast is het voorstel volgens de rechtbank onvoldoende goed en betrouwbaar gedocumenteerd, alleen al omdat naar de schuldeisers verschillende schuldenlijsten zijn gestuurd, maar ook omdat de gehanteerde vtlb-berekening dateert uit 2015 en de vtlb-berekening zelf ontbreekt. Schuldeisers die wordt gevraagd in te stemmen met een schuldregeling moeten er op kunnen vertrouwen dat het voorgelegde voorstel correct en actueel is. Aanvaarding van het akkoord zou tot gevolg hebben dat de schuldeisers slechts 0,48% van hun vordering tegemoet kunnen zien. De rechtbank wijst het verzoek dwangakkoord af.

9. Hof Den Bosch 10 november 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:5093 (art. 285 Fw)

Niet-ontvankelijkverklaring wegens verzuim alle schuldeisers aan te schrijven.

De rechtbank verklaarde appellante niet-ontvankelijk in haar verzoek om toegelaten te worden tot de schuldsaneringsregeling omdat appellante voorafgaand aan het verzoek niet correct het minnelijk traject heeft doorlopen. Uit de stukken en het verhandelde ter zitting was namelijk gebleken dat de totale schuldenlast genoemd in de door de Kredietbank afgegeven 285-verklaring een onjuiste weergave is van de daadwerkelijke schuldenlast van verzoekster. De beschermingsbewindvoerder heeft namens verzoekster op 10 augustus 2016 een nieuw schuldenoverzicht overgelegd waarbij de schulden van verzoekster gesplitst zijn van haar partner. Op basis van deze schuldenlast is gebleken dat de totale schuldenlast ongeveer € 7.000,- hoger is en dat er nu schulden op de lijst

staan die niet door de Kredietbank in het eerdere overzicht waren opgenomen. Verzoekster gaat in hoger beroep. Het hof beslist dat appellante ontvankelijk is in haar hoger beroep omdat de niet-ontvankelijkverklaring door de rechtbank dient te worden aangemerkt als een afwijzing van het Wsnp-verzoek waartegen hoger beroep open staat (art. 292 lid 3 Fw). Appellante stelt in hoger beroep dat er door de Kredietbank een fout is gemaakt. Daarnaast stelt zij dat het stuklopen van het minnelijk traject niet anders zou zijn geweest wanneer de abusievelijk foutgeplaatste schuldeisers wél zouden zijn aangeschreven. Een niet-ontvankelijkverklaring bij een niet haalbaar minnelijk traject acht appellante onredelijk. Het hof oordeelt dat er geen volledig en op een correcte wijze uitgevoerd minnelijk traject als bedoeld in art. 285 lid 1 Fw heeft plaatsgevonden omdat niet aan alle schuldeisers een (schriftelijk) aanbod is gedaan. De rechtbank heeft naar het oordeel van het hof terecht en op de goede gronden appellante niet-ontvankelijk verklaard in haar Wsnp-verzoek.

10. Rb. Rotterdam 16 november 2016, ECLI:NL:RBROT:2016:8809 (art. 136/328 Fw)

Rechtspraak. Regresvordering wordt – alsnog – geverifieerd omdat de schuldeiser geheel is voldaan.²

Schuldenaar A en een derde, B, waren de vennoten van een vennootschap onder firma. A en B waren hoofdelijk veroordeeld tot betaling van € 15.000,- aan X. Deze schuldeiser (X) heeft een vordering van ongeveer € 17.500,- ingediend bij de bewindvoerder, zijnde de hoofdsom plus rente en kosten. B heeft het grootste deel van die vordering betaald en heeft een zogeheten regresvordering ingediend bij de bewindvoerder ter grootte van 50% van de vordering van X (art. 6:10 BW). De bewindvoerder betwist de vordering omdat art. 136 jo 328 Fw meebrengt dat een schuldeiser voor de gehele vordering kan opkomen van een hoofdelijk aansprakelijke schuldenaar en dat een regresvordering van een andere hoofdelijk medeschuldenaar niet is toegelaten. De ratio hiervan is dat het niet mogelijk moet zijn dat twee of meer personen tegelijk voor dezelfde schuld in de schuldsaneringsregeling opkomen en aldus de andere schuldeisers benadelen. Daarna volgt verwijzing naar de rechtspraak. De rechtbank volgt het standpunt van de bewindvoerder. Echter is gebleken dat de schuldeiser B inmiddels de hele vordering heeft voldaan. Gelet op art. 136 lid 2 onder b Fw kan de vordering van B alsnog worden verifieerd.

11. Hof Den Bosch 24 november 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:5363 (art. 288 lid 1 sub b Fw)

Ex-ondernemers in hoger beroep toegelaten tot de schuldsaneringsregeling.

Verzoekers dreven van 1 februari 1993 tot 1 februari 2010 een onderneming (man-vrouw firma, V.O.F.). De schuldenlast bedraagt ruim € 926.000 waarvan bijna € 819.000 verschuldigd aan de SNS Bank. Verzoekers hebben verklaard in 2005 een rijksbijdrage te hebben ontvangen teneinde te kunnen voldoen aan de strengere regelgeving ten aanzien van de opslag van vuurwerk. In 2008 werd deze bijdrage onverwacht privé fiscaal belast. De man raakte in 2005 arbeidsongeschikt. In 2010 is een pand ver beneden de executiewaarde met zwaar verlies verkocht waardoor de forse (rest-)schuld aan de SNS is ontstaan. Rechtbank Limburg constateerde discrepanties in de jaarrekeningen en wees het Wsnp-verzoek af, nu verzoekers niet aan de hand van bescheiden inzichtelijk hebben gemaakt wanneer en waarom de schulden zijn ontstaan en onbetaald zijn gelaten; de rechtbank kon zich geen beeld vormen of de goede trouw aannemelijk is gemaakt. In de hoger beroepsprocedure acht het hof zich voldoende voorgelicht aangaande de aard en het ontstaan van de schuldenlast en voldoende aannemelijk dat appellanten te goeder trouw zijn geweest. Het hof overweegt dat (a) de man zijn onderneming reeds sinds 1984 als eenmanszaak en vanaf 1993

als V.O.F. heeft gedreven en er vóór het moment in 2005 waarop hij zich om medische redenen gedwongen zag de financiële administratie aan zijn oudste zoon, [zoon 1], over te dragen niet is gebleken van enige betalingsachterstanden en (b) de door appellanten geschetste gedragingen van [zoon 1], nadat hij de financiële administratie van de onderneming had overgenomen, bovendien worden onderschreven door de andere zoon van appellanten, [nieuwe venoot (zoon 2)] in diens (in maart 2015) gehonoreerde toelatingsverzoek tot de schuldsaneringsregeling. Appellanten zijn als (mede-)vennoten weliswaar (mede) verantwoordelijk voor de onzorgvuldige wijze waarop [zoon 1] de financiële administratie heeft gevoerd en hoofdelijk aansprakelijk voor de daaruit voortvloeiende schuldenlast, maar dat de rol van appellanten hierin dermate beperkt kan worden geacht dat dit niet aan een toelating tot de schuldsaneringsregeling in de weg kan staan. Het hof acht de discrepanties in de jaarstukken niet van doorslaggevend belang bij de beantwoording van de vraag of appellanten al dan niet te goeder trouw dienen te worden geacht.

12. Rb. Midden-Nederland 24 november 2016, ECLI:NL:RBMNE:2016:6263

(art. 287a, Insolventieverordening EG nr. 1346/2000 en art.8 EEX-Vo)

Een gedwongen schuldregeling kan ook worden opgelegd aan een buitenlandse schuldeiser.

De Nederlandse (insolventie)rechter is daartoe bevoegd op grond van de EEX-Verordening.

Nederlands recht is van toepassing op grond van Rome II-Vo..

Een verzoek tot het opleggen van een gedwongen schuldregeling (art. 287a Fw) richt zich uiteindelijk enkel nog tot een in Duitsland gevestigde schuldeiser. De rechtbank acht zich bevoegd om van het verzoek kennis te nemen. De EEX-Vo (Verordening (EU) nr. 1215/2012 van de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken) is in deze van toepassing. Hoofdregeel is dat de gedaagde wordt opgeroepen voor de rechtbank van zijn woonplaats (in Duitsland). Dit zou volgens de rechtbank betekenen dat rechters van verschillende landen bevoegd zouden zijn ten aanzien van verschillende schuldeisers een oordeel te geven over toepassing van de schuldregeling. De rechtbank past daarom art. 8 EEX-Vo toe. Deze bepaling houdt in dat, als er meer dan één verweerder is, bevoegd is het gerecht van de woonplaats van een hunner, op voorwaarde dat er tussen de vorderingen een zo nauwe band bestaat dat een goede rechtsbedeling vraagt om hun gelijktijdige behandeling en berechting. Ook als slechts één schuldeiser niet instemt met een minnelijke regeling geldt dat bij de beoordeling van een 287a-verzoek meerdere schuldeisers betrokken zijn. Ook de belangen van de instemmende schuldeisers moeten immers bij de beoordeling van het verzoek betrokken worden. De insolventieverordening (Verordening (EG) nr. 1346/2000 van de Raad van 29 mei 2000) is – voor wat betreft de vraag welke rechter bevoegd is – niet van toepassing omdat art. 287a Fw geen procedure is die ertoe leidt dat een schuldenaar het beheer en de beschikking over zijn vermogen geheel of ten dele verliest.

Wat betreft het toepasselijke recht oordeelt de rechtbank dat het verzoek betrekking heeft op de vraag of de Duitse schuldeiser gehouden is een nieuwe overeenkomst te sluiten met verzoeker. Op deze niet-contractuele verhouding is van toepassing de Verordening (EG) nr. 864/2007 betreffende het recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen (ook wel genoemd: Rome II-Vo). Op grond van de hoofdregeel uit Rome II-Vo geldt dat het recht van toepassing is van het land waar de schade zich voordoet. Deze dreigende schade doet zich voor in Nederland, omdat - door de weigering om in te stemmen met de aangeboden schuldregeling - in dat land de schadelijke gevolgen voor de gezamenlijke schuldeisers zouden optreden: in Nederland zou alsdan

een wettelijke schuldsanering moeten worden uitgesproken en daar zou ook de (lagere) uitkering aan de gezamenlijke schuldeisers worden gerealiseerd. Ook indien niet de hoofdregel, maar artikel 12 Rome II-Vo moet worden toegepast, geldt dat Nederlands recht van toepassing is. Immers, de kenmerkende prestatie van een schuldeisersakkoord is het doen van een betaling door [verzoeker]. De schuldeisers van [verzoeker] hebben op grond van het aangeboden akkoord uitsluitend de verplichting om af te zien van de incasso van hun (restant-)vorderingen. Op de beoordeling van het verzoek is dus Nederlands recht van toepassing. Na een inhoudelijke beoordeling wijst de rechtbank het 287a-verzoek toe.

13. HR 2 december 2016. ECLI:NL:HR:2016:2754 (art. 350 Fw)

Tussentijdse beëindiging (art. 350 Fw); niet voldaan aan informatieplicht. Ontvankelijkheid cassatieberoep i.v.m. curatele die na instellen cassatieberoep is opgeheven; bekrachtiging door voormalig curandus. Invloed psychische aandoening op gedrag dat tot beëindiging leidt (verwijtbaarheid). Afzonderlijke toetsing t.a.v. gehuwden.

Bij vonnis van 26 november 2015 heeft de rechtbank de toepassing van twee schuldsaneringsregelingen op verzoek van de bewindvoerder tussentijds beëindigd op de grond dat de beide schuldenaren hun informatieplicht in het bijzonder ten aanzien van het salaris van schuldenaar 2 niet zijn nagekomen en nieuwe schulden hebben laten ontstaan. Het hof heeft het vonnis van de rechtbank bekrachtigd omdat beide schuldenaren hun informatieplicht niet voldoende zijn nagekomen. Daarnaast hebben schuldenaar 1 en schuldenaar 2 nieuwe schulden en een boedelachterstand laten ontstaan van (ten minste) € 14.000, zonder een concreet voorstel te hebben gedaan waarmee die achterstand zou kunnen worden ingelopen, terwijl geenszins kan worden uitgesloten dat dit bedrag nog verder zal oplopen. De Hoge Raad buigt zich eerst over een procesrechtelijke vraag. Schuldenaar 1 was ten tijde van het instellen van beroep in cassatie onder curatele gesteld. Die onder curatelestelling nadien was opgeheven en schuldenaar 1 heeft het instellen van het beroep in cassatie bekrachtigd zodat zij ontvankelijk is in het beroep in cassatie. In cassatie wordt erover geklaagd dat het hof heeft miskend dat schuldenaren geen verwijt kan worden gemaakt van de tekortkomingen die het hof ten grondslag heeft gelegd aan de tussentijdse beëindiging van de schuldsaneringsregeling, nu schuldenaar 1 destijds onder curatele stond, welke omstandigheid door het hof niet kenbaar in zijn beoordeling is betrokken. De Hoge Raad verwerpt deze klacht. Vooropgesteld wordt dat: *“Voor de toepassing van de beëindigingsgrond van art. 350 lid 3, aanhef en onder c, Fw is vereist dat de schuldenaar van zijn gedragingen een verwijt kan worden gemaakt (zie laatstelijk HR 14 oktober 2016, ECLI:NL:HR:2016:2348, NJ 2016/453). Indien een schuldenaar aanvoert dat hem geen verwijt kan worden gemaakt van gedragingen die op zichzelf genomen grond opleveren voor tussentijdse beëindiging, omdat hij lijdt aan een psychische aandoening, mag in beginsel van hem worden gevergd dat hij verklaart waarom zijn aandoening eraan in de weg stond – eventueel met hulp van derden – (alsnog) aan zijn verplichtingen te voldoen (vgl. HR 7 oktober 2016, ECLI:NL:HR:2016:2286, NJ 2016/451). Het hof heeft onderkend dat [verzoekster 1] onder curatele stond, maar kennelijk geoordeeld dat zij onvoldoende heeft toegelicht waarom het – herhaalde waarschuwingen ten spijt – niet nakomen van haar informatieplicht haar in verband met haar geestelijke gesteldheid niet kan worden verweten. In aanmerking genomen dat [verzoekster 1] herhaaldelijk is gewaarschuwd dat zij zich in het vervolg (“perfect”) diende te houden aan de voorwaarden van de schuldsaneringsregeling en dat zij er door de rechtbank op is gewezen dat de ondercuratelestelling haar niet van de informatieplicht jegens de bewindvoerder ontsloeg, is dat oordeel niet onbegrijpelijk. (...) Voor zover het middel met een beroep op de ondercuratelestelling van [verzoekster 1] opkomt tegen de*

beëindiging van de schuldsaneringsregeling ten aanzien van [verzoeker 2], faalt het reeds omdat het miskent dat een verzoek tot beëindiging van de schuldsaneringsregeling van in gemeenschap van goederen gehuwde echtelieden (evenals een verzoek tot toelating tot die regeling) ten aanzien van ieder van hen afzonderlijk dient te worden beoordeeld (vgl. HR 15 februari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD9144, NJ 2002/259 en HR 4 juni 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO6933, NJ 2004/638)."

14. Hof Arnhem-Leeuwarden 6 december 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:9869 (art. 25/313 Fw)

*Ontvankelijkheid schuldenaar in loonvordering na de van toepassing verklaring van de wettelijke schuldsaneringsregeling ontstaan, ingesteld zonder toestemming van de bewindvoerder?*³

De schuldenaar in deze zaak vordert, zonder machtiging van de bewindvoerder, betaling van loon van zijn werkgever. Werkgever voert aan dat de werknemer/schuldenaar niet-ontvankelijk dient te worden verklaard in zijn vordering omdat de bewindvoerder de procedure had moeten voeren. Dit verweer slaagt omdat de vordering tot betaling van loon moet worden gekwalificeerd als een rechtsvordering die rechten die tot de boedel behoren ten onderwerp hebben, als bedoeld in art. 25 lid 1 Fw j. 313 Fw. Het betoog dat inkomsten beneden het vtlb (art. 295 lid 2 en 3 Fw) van rechtswege buiten de boedel vallen en dat de bewindvoerder over die inkomsten geen zeggenschap heeft en derhalve ook niet proces-bevoegd is ten aanzien van zodanige inkomsten wordt verworpen. Ingevolge art. 295 Fw omvat de boedel de goederen van de schuldenaar ten tijde van de uitspraak tot de toepassing van de schuldsaneringsregeling, alsmede de goederen die hij tijdens de toepassing van die regeling verkrijgt. Het hof legt art. 295 Fw zo uit dat indien de schuldenaar gedurende enige maand dat de schuldsaneringsregeling op hem van toepassing is, inkomsten ontvangt, daarvan in die maand een bedrag gelijk aan het vtlb buiten de boedel valt. Een veronderstelde aanspraak is, aldus het hof, evenwel geen inkomen of periodieke uitkering die door de schuldenaar is verkregen, zodat voor deze aanspraken de hoofdregel geldt van artikel 295 lid 1 Fw, inhoudende dat de boedel alle goederen van de schuldenaar omvat (ook die hij tijdens de schuldsaneringsregeling verkrijgt).

15. HR 9 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2837 (art. 288 Fw en Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens)

Is de Wsnp-rechter bevoegd ambtshalve een uittreksel uit de justitiële documentatie op te vragen?

Het hof bekrachtigt het afwijzingsvonnis van de rechtbank om verzoeker toe te laten tot de Wsnp omdat het onvoldoende aannemelijk is geworden dat verzoeker te goeder trouw is geweest. Het hof heeft ambtshalve een uittreksel uit de justitiële documentatie opgevraagd bij de rechtbank en ontvangen, samen met schriftelijke inlichtingen afkomstig van het CJIB. Uit deze documentatie concludeert het hof dat verzoeker herhaaldelijk in aanraking komt met het straf- en sanctierecht en deze omstandigheden maken dat onvoldoende aannemelijk is geworden dat verzoeker de uit schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen zal nakomen en zich zal inspannen zoveel mogelijk baten voor de boedel te verwerven. Bij de HR beklagt verzoeker zich erover dat de rechter niet gerechtigd is ambtshalve een uittreksel uit het justitiële documentatieregister betreffende de verzoeker op te vragen, indien daarvoor geen aanleiding is. Uit art. 8 Wjsg (Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens) volgt dat de wet het mogelijk maakt om uittreksels als hier bedoeld aan rechterlijke ambtenaren te verstrekken, zonder dat aan bijzondere voorwaarden behoefte te zijn voldaan. Door de verstrekking van een uittreksel wordt echter ook inbreuk gemaakt op het in art. 8 lid 1 EVRM en art. 10 lid 1 Grondwet gewaarborgde recht op bescherming van het privéleven

en op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. De HR overweegt dat de toelatingsrechter in zijn afweging de (tegengestelde) belangen van de schuldenaar en zijn schuldeisers dient te betrekken. Bij deze afweging kan van belang zijn dat de rechter beschikt over een recent uittreksel van de justitiële documentatie. Uit de Fw en de Wjsg volgt echter niet dat de Wsnp-rechter een dergelijk uittreksel standaard, in alle gevallen waarin over toelating tot (of beëindiging van) de schuldsaneringsregeling wordt beslist, mag opvragen. De HR overweegt dan dat op grond van art. 8 lid 2 EVRM de proportionaliteit met zich mee brengt dat een voldoende zwaarwegende grond dient te bestaan voor het opvragen van het uittreksel. De rechter kan zijn bevoegdheid om een uittreksel uit de justitiële documentatie op te vragen dan ook slechts gebruiken indien in de omstandigheden van het geval zodanige grond bestaat. De rechter moet die grond vermelden in zijn uitspraak. Op grond van art. 8 lid EVRM is ook vereist dat de schuldenaar tijdig voor de mondelinge behandeling geïnformeerd wordt dat de Wsnp-rechter over het uittreksel beschikt en wat daarvan de consequenties voor de beoordeling van zijn verzoek zullen zijn, zodat de schuldenaar in de gelegenheid wordt gesteld om daarop te reageren. De inhoud van het uittreksel kan uitsluitend worden meegewogen in verband met bepaalde toelatingsvoorwaarden, weigeringsgronden en beëindigingsgronden.

16. Rb. Rotterdam 9 december 2016, ECLI:NL:RBROT:2016:9937 (art. 288 Fw)

Prejudiciële vraag over de aanvang van de tienjaarstermijn van art. 288 lid 2 onder d Fw: vangt deze aan na afloop van de materiële termijn of eerst nadat de slotuitdelingslijst verbindend is geworden (formele termijn)?

Deze zaak betreft een op 7 oktober 2016 ingediend verzoek tot toelating tot de schuldsaneringsregeling. Op verzoekster was deze regeling eerder van toepassing geweest, namelijk vanaf 26 februari 2003. De rechtbank heeft op 19 april 2006 deze schuldsaneringsregeling beëindigd zonder toekenning van de “schone lei”. Na bekrachtiging van dit vonnis in hoger beroep is de slotuitdelingslijst op 9 januari 2007 verbindend geworden. Op grond van art. 288 lid 2 onder d Fw wordt een Wsnp-verzoek afgewezen, indien minder dan tien jaar voorafgaande aan de dag waarop het verzoekschrift is ingediend, ten aanzien van de schuldenaar de schuldsaneringsregeling van toepassing is geweest. De rechtbank vraagt zich af wat verstaan moet worden onder de woorden “van toepassing is geweest”. Dit kan zijn de datum van het verbindend worden van de slotuitdelingslijst (vgl. Hof’s-Hertogenbosch ECLI:NL:GHSHE:2015:2261). De rechtbank sluit ook niet uit dat onder “van toepassing is geweest” de termijn als bedoeld in artikel 349a Fw dient te worden verstaan en verwijst naar HR 24 februari 2012 (ECLI:NL:HR:2012:BV0890) waarin is overwogen dat voor de toepassing van de tweede afdeling van titel III – welke afdeling de gevolgen van de toepassing van de schuldsaneringsregeling regelt – de schuldsanering eindigt door het aflopen van de termijn die ingevolge artikel 349a Fw voor de betrokken schuldsanering geldt. De rechtbank wijst erop dat bewindvoerders er soms voor lijken te kiezen om de slotuitdelingslijst nog niet op te maken in verband met mogelijke belastingteruggaven en dat dit bovendien betekent dat de tienjaarstermijn voor de ene schuldenaar anders kan zijn dan voor de andere, ook in de gevallen waarin de termijn ex artikel 349a Fw gelijk is geweest. Eén en ander leidt tot niet te rechtvaardigen verschillen. De rechtbank legt aan de Hoge Raad de prejudiciële vraag voor of onder de woorden “van toepassing is geweest” als bedoeld in artikel 288 lid 2 onder d Fw de materiële termijn als bedoeld in artikel 349a Fw dan wel de formele termijn als bedoeld in artikel 356 Fw dient te worden verstaan.

17. Rb. Midden-Nederland 27 december 2016, ECLI:NL:RBMNE:2016:7071 (art. 332 Fw)

De rechter-commissaris beslist dat een niet aangenomen akkoord toch als aangenomen heeft te gelden.

Bij de stemming over het aangeboden (ontwerp-)akkoord stemt één van de acht schuldeisers tegen. Zijn vordering is, zo moet worden afgeleid uit de uitspraak, zo hoog dat niet is voldaan aan de zogeheten ‘quorum-eis’ van art. 332 lid 3 onder b Fw, inhoudende dat de ‘voorstemmers’ meer dan de helft van het totaalbedrag van de vorderingen van de verschenen schuldeisers vertegenwoordigen. De rechter-commissaris stelt daarop het akkoord vast als ware het (toch) aangenomen omdat (meer dan) drie vierde van de concurrente schuldeisers voor het akkoord heeft gestemd, zodat aan het bepaalde in artikel 332 lid 4 onder a Fw is voldaan en omdat de tegenstemmende schuldeiser in redelijkheid niet tot zijn stemgedrag heeft kunnen komen. De rechter-commissaris overweegt daarbij dat de schuldeisers met het akkoord naar verwachting een hoger bedrag zullen ontvangen dan bij voortdoring van de regeling. Wat betreft de bezwaren die de schuldeiser (blijkbaar) heeft tegen de aanneming van het akkoord oordeelt de rechter-commissaris dat deze mogelijk door de rechtbank in het kader van een homologatie nader kunnen worden beoordeeld (nadien volgt homologatie: Rb. Midden-Nederland 10 januari 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:102).

1. *Samengevat in WP 2016/01, p. 37. Zie voorts Berend Engberts, ‘Toepassing van de hardheidsclausule van art. 288 lid 3 Fw’, WP 2016/03, p. 18-25.*
2. *Zie hierover Margreet van Bommel, ‘Regresvordering en de Wsnp’, WP 2016/02, p. 11-14.*
3. *Zie ook Margreet van Bommel, ‘Procedures tijdens de Wsnp’, WP 2016/04, p. 2-5.*

WWW.WSNP.NU

Meer dossiers
in minder tijd:
word ook
een efficiënte
bewindvoerder

WSNP.NU is een community die Wsnp-bewindvoerders ontzorgt, efficiënter laat werken en laat excelleren in hun kernactiviteiten met behoud van eigen identiteit.

Contact

Redactie:

redactie@wsnp-periodiek.nl

Abonnementen:

abonnee@wsnp-periodiek.nl

Website:

www.wsnp-periodiek.nl

Twitter:

@WsnpPeriodiek

Postadres:

Wsnp Periodiek
Postbus 5018
5800 GA Venray

Verschijning: 4x per jaar

Uitgave van: Stichting Kennisoverdracht Wsnp
gevestigd te Amsterdam
Handelsregisternr. 34390126

Redactie: Mr. B.J. Engberts, rechter
Mr. dr. A.J. Noordam, advocaat
Mr. M. van Bommel, advocaat
Dhr. G. Benedictus, bewindvoerder
Mr. Th. A. Pouw, docent handels- en
ondernemingsrecht

Redactiemedewerker: Mw. J. Vlemmings

Adviseurs: Prof. mr. B. Wessels
Dhr. A. van Eijdsen

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteurs, redactieleden en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden. Alle rechten voorbehouden. © Stichting Kennisoverdracht Wsnp.

Abonnementsprijs € 60,- per jaar, inclusief BTW.

Abonnementen worden aangegaan voor de periode van minimaal één jaar. Het abonnement kan alleen schriftelijk (of per e-mail) bij het redactiesecretariaat worden opgezegd tegen het einde van het kalenderjaar met inachtneming van een opzeggingstermijn van minimaal twee maanden (dus uiterlijk 31 oktober).

Abonneegegevens worden door de uitgever niet aan derden verstrekt.

Vormgeving: vandervliet design

Druk: JP Offset, Duiven

© Auteursrechten voorbehouden.